

Книга-календар
Харків

2023

ВЕЛИКІ ЗЕМЛЯКИ:

*Григорій Квітка-
Основ'яненко*

2.0.2.3

	СІЧЕНЬ ЯНВАРЬ JANUARY	ЛЮТИЙ ФЕВРАЛЬ FEBRUARY	БЕРЕЗЕНЬ МАРТ MARCH	КВИТЕНЬ АПРЕЛЬ APRIL	
Пн	2 9 16 23 30	6 13 20 27	6 13 20 27	3 10 17 24	Mo
Вт	3 10 17 24 31	7 14 21 28	7 14 21 28	4 11 18 25	Tu
Ср	4 11 18 25	1 8 15 22	1 8 15 22 29	5 12 19 26	We
Чт	5 12 19 26	2 9 16 23	2 9 16 23 30	6 13 20 27	Th
Пт	6 13 20 27	3 10 17 24	3 10 17 24 31	7 14 21 28	Fr
Сб	7 14 21 28	4 11 18 25	4 11 18 25	1 8 15 22 29	Sa
Нд	1 8 15 22 29	5 12 19 26	5 12 19 26	2 9 16 23 30	Su

	ТРАВЕНЬ МАЙ MAY	ЧЕРВЕНЬ ІЮНЬ JUNE	ЛИПЕНЬ ІЮЛЬ JULY	СЕРПЕНЬ АВГУСТ AUGUST	
Пн	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	Mo
Вт	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	Tu
Ср	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	We
Чт	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24 31	Th
Пт	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	Fr
Сб	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	Sa
Нд	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	Su

	ВЕРЕСЕНЬ СЕНТЯБРЬ SEPTEMBER	ЖОВТЕНЬ ОКТАБРЬ OCTOBER	ЛИСТОПАД НОЯБРЬ NOVEMBER	ГРУДЕНЬ ДЕКАБРЬ DECEMBER	
Пн	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	Mo
Вт	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	Tu
Ср	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	We
Чт	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	Th
Пт	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	Fr
Сб	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	Sa
Нд	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	Su

НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЛІТ
МУЗЕЙ

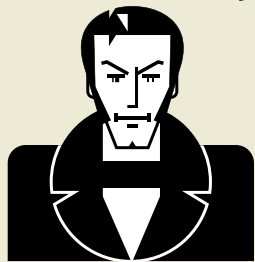

ВЕЛИКІ ЗЕМЛЯКИ:

Григорій
Квітка-Основ'яненко

Партнери проєкту: Національний музей Тараса Шевченка, Харківський літературний музей, Харківська державна наукова бібліотека імені В.Г. Короленка, Харківський державний академічний український драматичний театр імені Т.Г. Шевченка, Харківський художній музей.

Зачинатель і перший класик прози нової української літератури Г. Квітка-Основ'яненко

ГРИГОРІЙ КВІТКА-ОСНОВ'ЯНЕНКО

29.11.2023
245 років

У літературному житті Харківщини, а відтак і всієї України, особливе місце посідає творчість Григорія Квітки-Основ'яненка. Організатор видання перших журналів і альманахів в Україні, видавець першої збірки українських прислів'їв та приказок. Як і багато українських дворян, які мовою спілкування й листування обрали російську, перші художні твори Г. Квітка почав писати саме нею. У 1816 р. в журналі «Украинский вестник» надруковано його «Листи Фалалея

Повинухина». Наступні десять років — пошук Квіткою власного стилю в російській прозовій літературі. Протягом 1827–1832 рр. письменник створює також кілька драматичних творів російською мовою. Але на чужій літературній ниві зерна творчості не проросли талановитими паростками.

У 30-х роках XIX ст. на хвилі романтизму й захоплення минулою серед освічених людей в моду входить усе українське. На Слобожанщині наукові й культурні діячі об'єднуються навколо Харківського університету. Створений для русифікації українських земель, він, проте, відігравав у регіоні значну просвітницьку роль. Г. Квітка-Основ'яненко як активний громадський діяч підтримує в цей час творчі зв'язки з багатьма його видатними представниками. Він був знайомий з українськими літераторами Петром Гулаком-Артемовським, гуртком Харківських романтиків, Євгеном Гребінкою. Неабияку роль у потязі Г. Квітки до народних джерел відіграли твори І. Котляревського. Спілкування з ви-

датними митцями, знайомство з творами відомих українських письменників сприяло удосконаленню майстерності Г. Квітки, зміні його поглядів на роль українського художнього слова в житті народу. Тому, набувши досвіду літературної діяльності російською мовою, Г. Квітка в 1832–1833 рр. випробовує свої сили в українській літературі.

Для своїх україномовних творів Г. Квітка обирає псевдонім Основ'яненко. «Взял себе прозвище по месту жительства; живу на Основе; и так, да буду Основ'яненко», — пояснював він вибір псевдоніма в одному зі своїх листів.

Твори Г. Квітки-Основ'яненка поділяються на дві групи: бурлеско-реалістичні («Салдацький патрет», «Пархомове снідання», «Підбрехач», «Купований розум», «Конотопська відьма») та сентиментально-реалістичні («Маруся», «Козир-дівка», «Сердешна Оксана»). Для створення гумористично-сатиричних творів письменник часто використовує народний анекдот, який розгортає в невелику художню картинку. Деякі з них

мають виразний бурлескний характер. У своїх повістях автор одним із перших у європейській літературі, хоч і трохи сентиментально, а іноді з гумором, звернувся до життя простого народу. Історична заслуга Григорія Федоровича Квітки-Основ'яненка в тому, що він у своїх творах прагнув правдиво відображувати життя та побут селян, яскраво й точно описав народні звичаї та обряди.

У драматургії Г. Квітка-Основ'яненко продовжив літературну традицію, започатковану І. Котляревським. Його перу належать і досі популярні комедії «Сватання на Гончарівці», «Шельменко-денчик», «Козир-дівка». Для нас твори Григорія Квітки-Основ'яненка — це спадщина наших предків, це правдиві картини народного життя, і саме за це ми вдячні письменникові.

Автор портрета-знака до 245-річчя Г.Ф. Квітки-Основ'яненка — голова клубу «Гостинна на Дворянській»
Володимир Ск!п

Автор тексту — заст. голови клубу з літературних питань
Олена Єлагіна

Розмову про проєкт «Великі земляки» веда Тамара Невська

НМТШ є постійним партнером харківського проєкту «Великі земляки», включаючи присячений Г.Ф. Квітці-Основ'яненку. Які основні мотиви для такої співпраці?

З родини Алчевських-Бекетових, ваших видатних предків, починався проєкт «Великі земляки». Ваше враження від участі саме в цьому проєкті?

Ви працюєте з молоддю. На вашу думку, якої оцінки заслуговує проєкт «Великі земляки» в культурному вихованні достойних спадкоємців?

Щоб почати повноцінно формувати свій простір, треба увійти в права спадковості: передусім культурної, бо саме культура в широкому її розумінні формує наш світ. Саме тому всі народи вивчають власну історію та культуру — адже це ті знаки, які дозволяють чіткіше усвідомити себе, краще зрозуміти і навіть відчувати, що об'єднує нас у спільноту і робить інакшими і унікальними в усьому світі. Цим займався Тарас Шевченко. Переймався Василь Стус. І я радію, що в сьогоднішньому світі це роблять у Харкові, Острозі, Одесі, Маріуполі, Чернігові, Києві. Ми — всесвіт, але всесвіт цей проростає зі спадщини та традиції. Пізнаємо їх — станемо вкоріненими та непереможними. Не пізнаємо чи схибимо — і нас буде носити вітром, як перекотиполе. Проєкт «Великі земляки» — вагомий внесок у побудову цікавого та різного загальноукраїнського світу.

*Дмитро Стус,
генеральний директор
Національного музею
Тараса Шевченка*

Проєкт «Великі земляки» починався з календаря про Олексія Миколайовича Бекетова, тоді мій батько, Федір Семенович Рофе-Бекетов, був живий, активно діяв. Саме він працював з Людмилою Василівною та Леонідом Івановичем. Тому цей проєкт для мене дуже близький, бо він не тільки про земляків, які жили в давнину, але й про мого батька також. Я вдячна татові за те, що познайомив мене з чудовою родиною Рубаненків. Була ще одна книга-календар, присвячена родині Алчевських. Людмила Василівна вже до мене звернулася, бо, на жаль, татові було важко підтримувати проєкт, але я раділася з ним і допомогла підібрати декілька фото.

І зараз для мене проєкт — це ниточка, що пов'яже всіх не тільки кризь час, але від серця до серця. Він допомагає краще пізнати нашу історію, нових людей, які потім стають друзями, вчителями, до яких прислуховуєшся, яких хочеться брати за приклад. Як для мене родина Рубаненків.

*Олена Рофе-Бекетова,
директорка БФ «Харків з тобою»*

Засновники проєкту «Великі земляки» опікуються дуже важливою місією — збереженням історико-культурної спадщини Харківщини. Кожна виставка розповідає про життєвий шлях тих, чиї імена викарбувані в історії нашого міста. У 2018 році експозиція була присвячена засновникам харківських медичних шкіл, які зробили значний внесок у розвиток лікарської справи всієї країни. Ми, лікарі, знаємо, які важливі відкриття були зроблені саме харківськими вченими, проте не всі добре обізнані у медичних питаннях. Чим більше людей про це дізнається, тим краще. Особливо це стосується нашої молоді, адже культура — неодмінна риса виховання обізнаного молодого покоління. Кожен мав змогу зануритися у епоху минулого, дослідити досягнення видатних лікарів і вчених та відчувати гордість за своїх пращурів. Можливо, для когось це стало поштовхом для вибору майбутньої професії. Тож культурологічну значимість проєкту важко переоцінити.

*Валерій Капустник,
ректор Харківського національного
медичного університету*

Їх розшукує натхнення!

Колективний портрет «Гостинної на Дворянській», літо 2022 року

З Днем Незалежності України!
З Днем Міста-Героя Харкова!
З 18-річчя творчого клубу
«Гостиння на Дворянській»
ВСЕ БУДЕ УКРАЇНА!

Створенню цього колективного портрету передував місяць нашого спілкування один з одним усіма можливими засобами зв'язку, обговорення ситуації у Харкові, в Україні, у світі та у сім'ях, обмін думками й планами. Виявилось, що всі ми одностудомці, усі віримо в перемогу України над путінськими агре-

Людмила Рубаненко

Монета номіналом 2 гривні «Григорій Квітка-Оснoв'яненко», 2008

Марка «Григорій Квітка-Оснoв'яненко 1778-1843», 2003

Ушанування пам'яті Григорія Квітки-Оснoв'яненка в Україні

Григорій Федорович Квітка-Оснoв'яненко — письменник, громадський та культурний діяч, основоположник жанру соціально-побутової комедії в класичній українській літературі — є широко відомою особистістю на теренах України. Про це свідчать такі кроки зі шанування його пам'яті на державному та регіональних рівнях:

– у восьми обласних центрах України ім'ям Квітки-Оснoв'яненка названі вулиці (у Дніпрі, Запоріжжі, Івано-Франківську, Києві, Львові, Рівному, Харкові, Чернівцях). Також ім'ям нашого видатного земляка названі вулиці в містах Володимир-Волинський Волинської області, Тульчин Вінницької області, Бориспіль, Васильків, Переяслав Київської області, Дубно, Сарни Рівненської області, Лозова Харківської області.

У Харкові є одразу дві вулиці, названі на честь Квітки: Квітківська та Квітки-Оснoв'яненка, що знаходиться в історичному центрі міста. У Дніпрі вул. Квітки-Оснoв'яненка входить до переліку 63 вулиць, площ

та провулків, назви яких є топонімічною спадщиною. У Запоріжжі вул. Григорія Квітки-Оснoв'яненка — це колишня вул. Петровського, яку було перейменовано рішенням міської ради 19 лютого 2016 року в ході декомунізації.

– 14 листопада 2003 року до ювілею видатного письменника в Україні була випущена марка «Григорій Квітка-Оснoв'яненко 1778-1843», перше погашення якої відбулося у Харкові.

– 18 листопада 2008 року Національним банком України введено в обіг ювілейну монету номіналом 2 гривні «Григорій Квітка-Оснoв'яненко». Вона належить до серії «Видатні особистості України». Автор — український скульптор В.Б. Атаманчук.

На аверсі монети зображено типовий для сходу України вид міста XIX ст. На реверсі монети зображено портрет Квітки-Оснoв'яненка.

Ім'я Квітки-Оснoв'яненка носили в Україні у давнину і носять зараз театри, парки, учбові інституції, музейні заклади, бібліотеки, громадські об'єднання.

Людмила Рубаненко

52

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

26

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

27

ВІСІРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

28

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

29

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

30

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

31

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

1

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

1 січня — Новий рік

СІЧЕНЬ '23

Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	31
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

Храм на Старій Основі

Харківський архієпископ Філарет (Гумілевський) розповідає: «Первый храм в Основе был построен уже тогда, как Основа в 1713 г. приобретена покупкой у вдовы Ф.Г. Донца полковником Г.С. Квиткой».

Григорій Квітка-Основ'яненко в сімейному переказі про заснування Харкова залишив нам такі відомості: «По усердию своему Маса (Мария Квитка) пожелала тут же, на Основе, выстроить часовню во имя Рождества Предтечи, в память того дня, в который они прибыли сюда; уже правнук их, харьковский полковник Г.С. Квитка, в 1714 г. соорудил там церковь во имя рождества св. Предтечи».

У 1752 р. вдовою полковника І.Г. Квитки Параскою церква Іоанна Предтечі була перенесена на нове місце. За літописом же Квіток храм цей згорів вночі на 20 грудня 1780 р. Свідчить Філарет: «В 1782 г. на том же месте была построена новая деревянная Предтечева церковь и освящена префектом Коллегиума Михаилом Шванским. В ее склеп строитель Ф.И. Квитка перенес прах своих родителей».

У 1876 р. освячено нову кам'яну церкву на честь Різдва Іоанна Предтечі. І ця церква не збереглася. Вона фігурує на картах міста: 1887 р. (церква Івана Купала), 1896 р. (церква Різдва Іоанна Предтечі) та ін.

У 1814 р. на прохання вдови М.В. Квітки було дозволено влаштувати домову церкву на Основі на честь Покрови Пресвятої Богородиці, у якій, будучи вже досить відомим, Г.Ф. Квітка-Основ'яненко служив старостою. Храм на Старій Основі проіснував близько 230 років. Підземна усипальниця роду Квіток під основ'янським храмом, що не збереглася до наших днів, стала останнім притулком для багатьох представників сімейства. Серед похованих там:

– Квітка Іван Григорович (пом. 1751) — полковник Ізюмського слобідського козацького полку (1643—1651). Наказний полковник Харківського полку. Харківський полковий обозний. Перед смертю був призначений

Храмове свято на Основі, початок ХХ століття

на посаду бригадира Слобідського козацького полку. – Квітка Параскева Андріївна (уроджена Горленко) — дружина Івана Григоровича. Сестра єпископа Білгородського та Обоянського Іоасафа.

– Квітка Федір Іванович — колезький радник. Поміщик Харківського повіту. Ним був побудований другий храм Основі.

– Квітка Ілля Іванович — письменник, історик та етнограф. Був близький до духовенства, але жив не в монастирі, а в маєтку. У нього була побудована окрема «пустель».

– Квітка Андрій Федорович — таємний радник і сенатор. Сановник Російської імперії. З 1814 року побудував у маєтку окремий храм Покрова Богородиці (закритий у 1844 році).

– Квітка Григорій Федорович — надвірний радник. Письменник, драматург, слобожанський культурний діяч. Був також церковним старостою в храмі.

Ігор Шевцов

1	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
2	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
3	ВІСІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
4	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
5	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
6	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
7	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
8	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

7 січня — Різдво Христове (православне)

СІЧЕНЬ '23						
Пн	2	9	16	23	30	
Вт	3	10	17	24	31	
Ср	4	11	18	25		
Чт	5	12	19	26		
Пт	6	13	20	27		
Сб	7	14	21	28		
Нд	1	8	15	22	29	

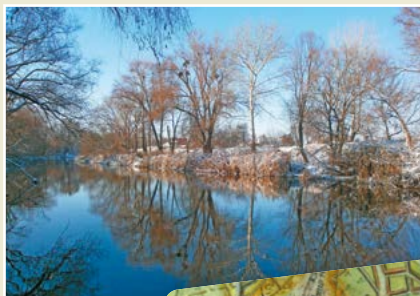
Основа

Село Основа було засноване полковником Григорієм Єрофійовичем Донцем-Захаржевським на лівому березі річки Лопань і було подароване його нащадками Покровській церкві Харкова для прикту за погребіння у 1706 році полковника Федора Донця-Захаржевського. Однак ми бачимо, що вже у 1713 році Основа перейшла у власність полковника Харківського слобідського полку Григорія Семеновича Квіткі. Він же побудував у 1713 році в Основі першу дерев'яну Іоанно-Предтечінську церкву. На 1722 рік тут проживало 511 чоловіків підданих черкас. Пізніше ми бачимо при церковному дворі школу, у якій служив дяк Іван Капустянський, та шинковий двір полковника Квіткі.

У 1752 році Квіткі перенесли храм ближче до своєї садиби, але 20 грудня 1780 року ця церква згоріла зі всім церковним начинням за вини п'яного паламаря. Федір Іванович Квітка почав будівництво нового храму, 9 травня 1781 року він був закладений архімандритом Курязького монастиря Наркісом Квіткою. У 1782 році церква була освячена, а пізніше було засновано родовий склеп, де почали ховати представників роду. Наприкінці XVIII ст. Ф. Квітка побудував на правому березі Лопані дерев'яний двоповерховий палац із куполом на високому барабані, було розбито ландшафтний парк і оранжереї.

Федір Іванович Квітка у 1791 році вирішив перенести храм на правий берег річки Лопані до своєї садиби. Ми бачимо поблизу маєтку фруктовий сад, млин на Лопані о п'яти поставах і підданих черкас, які, окрім хліборобства, займаються вирощуванням овочів, від чого мають добрі доходи, бо ж поруч місто Харків, там вони овочі і продавали. У першій половині XIX століття маєток в Основі розвивався завдяки брату Г.Ф. Квіткі — Андрію Федоровичу.

Після реформи 1861 року Квіткі здавали в оренду більшість своїх земельних володінь. Гай орен-

Вид на Стару Основу через річку Лопань, фото В. Горбоносова, 2018 р.

Село Основа на мапі Харківського повіту 1783 р.

дував у 1870-ті роки для розваг аеростата «Харьковъ» Михайло Тихонович Лаврентьев. Млини на Лопані — Харківський купець Іван Скурідін. Величезна кількість дачників жила на Основі у 1880-х.

У 1900 році на Основі було відкрито чавунний-мідноливарний, машинобудівний та котельний завод Георгія Берлізова. Після націоналізації у 1920 р. він став спочатку 1-м Основ'янським державним машинобудівним заводом, а з 1922 р. йому було присвоєно ім'я Т.Г. Шевченка. Завод розвивався, зайняв і колишню садибу Квіток, було знищено всі садибні будівлі. Ще у 1918–1919 роках у старому парку Квіток почали вирубати дерева на опалення, у тому числі столітні дуби та сосни. Під час окупації 1941–1943 років парк Квіток остаточно залишився без цінних порід дерев. Отже можна сказати, що стара садиба Квіток знищена.

Андрій Парамонов

2

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

9

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

10

ВІВТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

11

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

12

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

13

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

14

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

15

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

СІЧЕНЬ '23

Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	31
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

22 січня — День Соборності України

Ф.С. Рофе-Бекетов, праонук Х.Д. та О.К. Алчевських, біля історичного бюсту Т.Г. Шевченка у Культурно-діловому центрі «Рубаненко і партнери» з дочкою та невісткою, 2014 р.

Монета номіналом 5 гривень «100 років Акту об'єднання — Соборності українських земель», 2019 р.

Людмила Рубаненко біля пам'ятника Григорію Квітці-Основ'яненку, 2022 р.

Пам'ятники, які об'єднують

У 2014 році в журналі «Губернія» вийшло моє інтерв'ю під назвою «Пам'ятники, які об'єднують», у якому наведено приклади увічнення у Харкові історичних постатей, які об'єднують східну та західну частини України. До таких видатних особистостей незаперечно приклади тоді я віднесла пам'ятники та меморіальні дошки на честь Тараса Шевченка, Григорія Сковороди, Квітки-Основ'яненка, Миколи Лисенка, Леся Курбаса. Інтерв'ю було присвячене відкриттю виставки «В гості на батьківщину», коли ми до 200-річного ювілею Тараса Шевченка привезли для експонування у Харкові з фондів столичного НМТШ перший пам'ятник Тарасу Григоровичу в Україні, що був установлений саме у нашому місті ще у 1900 році в саду біля особняка родини Алчевських. То був взагалі перший пам'ятник, установлений у Харкові. Після трагічної загибелі Олексія Кириловича Алчевського пам'ятник було демонтовано. Харківська міська дума у ті часи не дала згоду на залишення бюсту Шевченка у міському просторі. Шевченко сприймався як символ прагнення українців до автономії.

Відтоді минуло майже 9 років, але приклади об'єднуючих схід та захід України постатей, наведених мною у 2014 році, встояли. Не встояв історичний бюст Олександра Пушкіна, другий пам'ятник у Харкові, який, навпаки, уособлював собою зв'язки Харківщини з Російською імперією. Тепер він потрапить до музейних фондів, як колись до музею потрапив історичний бюст Тараса Шевченка. Причиною цього є віроломне вторгнення путінської росії на землі незалежної держави України з метою відновлення імперії. А наш земляк — Григорій Квітка-Основ'яненко — беззаперечно, є постаттю Соборної України.

Людмила Рубаненко

3

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

16

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

17

ВІСІРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

18

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

19

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

20

П'ЯТНИЦА
ПЯТНИЦА
FRIDAY

21

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

22

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

СІЧЕНЬ '23

Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	31
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

Будинок Гулака-Артемовського по вулиці Пушкінській, 36 (не зберігся). Фото С. Таранушенка, 1930 р.

Монтаж пам'ятника Петру Гулаку-Артемовському біля ХНУ ім. В.Н. Каразіна (скульптор О. Рідний). Фото О. Рідного, 2017 р.

Портрет Петра Петровича Гулака-Артемовського. Автор невідомий

Могила Петра Гулака-Артемовського в Харкові

Квітка-Оснoв'яненко — Гулак-Артемовський

Петро Гулак-Артемовський народився у сім'ї священика у місті Городищі Черкаської області 27 січня 1770 року. Петро був нащадком генерального обозного Івана, який служив у гетьмана Петра Дорошенка, і своє прізвище отримав за схильність до поїдання гуляків, тобто пампушок або вареників. А коли був батько Петра одружився із полькою Уляною Артемовською, він додав їй прізвище до свого. У родині Петро був сьомим і наймолодшим. Отримав домашню освіту, навчався у бурсі, потім у Київській духовній академії, щоправда не закінчив, священником не став і кілька років працював у родині польських магнатів, у тому числі в Потоцьких, аж поки у 1817 році не вступив вільним слухачем до Харківського університету.

Тут і почалося його становлення як поета, літератора, науковця. У тодішньому Харкові вирувало культурне життя, видавався «Український вісник», виник гурток Харківських романтиків. Тут Петро, незважаючи на різницю у віці, подружився із Квіткою-Оснoв'янeнkoм, і ця дружба тривала до самої смерті Григорія Квітки-Оснoв'яненко. Петро Гулак-Артемовський увійшов до історії як автор першої української літературної байки «Пан та собака» та першої романтичної балади «Рибалка», викладав у Харківському університеті, отримав посаду професора і навіть з 1841 до 1849 року був ректором. У будинку родини Гулак-Артемовських бували тодішні студенти Микола Костомаров та Амвросій Метлинський. Помер Петро Петрович у 1865 році, і хоча місце поховання було спалюване советами «Молодіжним парком», але надмогиляна плита збереглася.

Євген Маслов

4

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

23

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

24

ВІСТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

25

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

26

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

27

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

28

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

29

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

СІЧЕНЬ '23

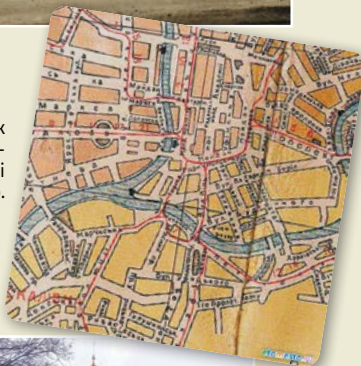
Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	31
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

Гор'яїнівські ворота.
Світлина початку ХХ ст.

Уфимський провулок
(зараз вулиця Квіткі-
Основ'яненка) на мапі
Харкова 1938 р.

Вулиця Квіткі-
Основ'яненка.
Лютий 2022 р. Фото
Олени Долженко

Вулиця Квіткі-Основ'яненка

Довжина вулиці, що носить ім'я Григорія Квіткі-Основ'яненка, всього 350 метрів. Розташована в самому центрі міста, вона з'явилася на мапі Харкова два століття тому. Виникнення вулиці пов'язують з Горпиною Василівною Гор'яїною, уродженою Тамбовцевою, дружиною купця Кузьми Пилиповича Гор'яїнова. До початку ХІХ ст. на цьому місці знаходилася великих розмірів садиба поміщиків Анадольських. Горпина Гор'яїнова, купивши у них садибу, перелаштувала її під торгові ряди і проклала до них вуличку, яка у жителів міста отримала назву Гор'яїнівського провулка. Провулок піднімався на гірку від Торгової (нині Павлівської) площі й починався пишними в'їзними Гор'яїнівськими воротами. Гор'яїнівські ворота, а також будинок у стилі класицизму, який призначався для торгових приміщень і складів, були побудовані у 1824–1830 рр. губернським архітектором Степаном Чернишовим на замовлення купчихи Гор'яїнової, яка на той час овдовіла та вела всі торгові справи самостійно. Ворота розібрали у 1916 р. при спорудженні доходного будинку страхового товариства «Росія», нині відомого як «Палац Праці». А купецький будинок за всю історію жодного разу не змінив визначеної спеціалізації. Тут був відомий ресторан «Старе місто», магазин «Гранд-текстиль» і кав'ярня «Львівська майстерня шоколаду». За радянських часів вулиця декілька разів змінювала назву: провулок Драгоманова, провулок Гамарніка, вулиця Баумана, Уфимський провулок. У 1978-му — у рік двохсотріччя Григорія Федоровича — Уфимський провулок був перейменований у вулицю Квіткі-Основ'яненка.

Олена Долженко

5	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
30	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
31	ВІВТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
1	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
2	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
3	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
4	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
5	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

ЛЮТИЙ '23						
Пн	6	13	20	27		
Вт	7	14	21	28		
Ср	1	8	15	22		
Чт	2	9	16	23		
Пт	3	10	17	24		
Сб	4	11	18	25		
Нд	5	12	19	26		

Пам'ятник Г.Ф. Квітці-Основ'яненку в Харкові (скульптор С.А. Якубович, архітектор Ю.М. Шкодовський). Фото В. Горбоносова, 2022 р.

Документи, які свідчать про наміри встановити пам'ятник Г.Ф. Квітці-Основ'яненку в Харкові на початку ХХ ст.

Пам'ятник Григорію Квітці-Основ'яненку

Пам'ятник Григорію Квітці-Основ'яненку в м. Харків (граніт, бронза, вертикальний поясний портрет, погруддя, 1993) ск. С.А. Якубовича і архіт. Ю.М. Шкодовського. Ідея створення пам'ятника виникла у Якубовича ще у 1950-ті роки, утім установити погруддя вдалося лише у 1993 р., причому змінивши первісний задум скульптора і долучивши до його виконання численну когорту архітекторів. Під постамент було виділено невеличку ділянку землі в історичному центрі міста. За атрибутикою, іконографією, оповідною основою прототипом слугував пам'ятник М. Гоголю роботи Б. Едуардса. Класицистична спрямованість споруд, оточуючих пам'ятник, сприяє більш академічному сприйняттю портрету, утім мистцю вдалося зберегти чіткі абрис фігури і рівновагу між статикою і динамікою в загальній композиції. Пам'ятник установлений на високому трохступінчастому стилобаті (вис. 1 м) і стрімкому постаменті (2,5 м) у формі усіченої піраміди. З трьох боків ділянка оточена гранітними парапетами (вис. 1 м) і урочистими сходами з північного і південного боків. Тяжіння до «сурового стилю», геометризації, дозволило автору скласти портрет з нашарування площин і об'ємів, досягнувши монументалізації потраплявання і піднесеності пафосу творчості. На користь фронтального споглядання прислужився і оригінальний постамент, вирішений не суцільним монолітом, а розділений на вертикальні і горизонтальні рівнячки, чим досягається ритміка площин і цільність зорового сприйняття. За думкою В.Д. Пуятіна, головна точка зору на пам'ятник (міститься нижче 1,5 м постаментом), збереження єдиної вісі образотворчої частини з постаментом, сприяло більшій єдності твору. «Легкий поворот голови... вільний рух правої руки вносять живу асиметрію у силует монументальної споруди», надаючи образу видатного діяча Слобожанщини живий, іронічний, оповідний і оригінальний характер.

Олег Коваль

6	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
6	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
7	ВІВТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
8	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
9	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
10	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
11	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
12	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

лютий '23

Пн	6	13	20	27
Вт	7	14	21	28
Ср	1	8	15	22
Чт	2	9	16	23
Пт	3	10	17	24
Сб	4	11	18	25
Нд	5	12	19	26

19 лютого — День Державного Герба України

Герб Квіток

Печатка Квіток
на документі

Ніка Хворостенко. Герб України.
Техніка «вітражного живопису», 2022 р.
Харківська художниця щоденно протягом
війни України с путінською росією
створює художні сюжети та супроводжує
їх авторськими текстами.
«Кожна позитивна думка про Перемогу
України — найкращий оберіг для нашої
держави!» — так вважає авторка

Герб родини Квіток

Реконструкція герба Квіток спирається як на сфрагістичні (відбиток особистої печатки), так і на некрополістичні джерела (зображення на надгробку). Йдеться про складний твір геральдичного мистецтва, яке квітло на теренах України, зокрема в XVI-XVII ст., і прикладами якого можуть слугувати вишукані барокові дереворити з гербом гетьмана Івана Мазепи. Герб Квіток укладений з гербових фігур шести шляхетських гербів, на вибір яких мали вплинути родова традиція Квіток, або знання окремих її членів про своїх предків і їхні герби. Отже в гербі Квіток відображено не лише герб власне цього роду, але й герби родів, пов'язаних із Квітками шлюбними зв'язками.

Наводимо опис герба Квіток. Щит розтятий і перетятий; 1-ше поле — у червоному полі рука в срібному обладунку з таким же мечем (гербова фігура шляхетського

герба Погоня Польська); 2-ге поле — у червоному полі золоте стремено (гербова фігура шляхетського герба Стремено); 3-тє поле — у червоному полі золота корогва з трьома фалами, на якій такий же кавалерський хрест (гербова фігура шляхетського герба Радван); 4-тє поле — у синьому полі срібний єдиноріг дибки в право (гербова фігура шляхетського герба Боньча); 5-тє поле — у червоному полі на золотому півмісяці ріжками догори такий же хрест (гербова фігура шляхетського герба Шеліґа); 6-тє, розтяте, поле — у першій, срібній, частині червоний буйволячий ріг; у другій, червоній, частині срібний оленячий ріг з чотирма відгалуженнями (гербові фігури шляхетського герба Рогаля). Щит увінчує лицарський шолом із золотою короною. Намет червоний, підбитий сріблом. Клейнод: п'ять срібних страусових пер.

Євген Чернецький

7

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

13

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

14

ВІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

15

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

16

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

17

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

18

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

19

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

лютий '23

Пн	6	13	20	27
Вт	7	14	21	28
Ср	1	8	15	22
Чт	2	9	16	23
Пт	3	10	17	24
Сб	4	11	18	25
Нд	5	12	19	26

Греблі Квіток

Перший млин на річці Харків купив у 1715 році полковник Харківського полку Григорій Семенович Квітка у ротмістра Дуніна разом із хатою та ставком із рибними ловами по річці Нетіча. З 1770 до 1822 р. ця гребля належала іншим особам і повернулася до Квіток купівлею за 15000 карбованців. Ця гребля постійно приносила проблеми жителям Харкова, особливо під час повені, між тим слугувала і для переїзду через р. Харків. У листопаді 1840 року існування цієї греблі розглядали в МВС, але авторитет Квіток не дозволив її руйнування. Дійшло до того, що володар цього млина Валеріан Андрійович Квітка постійно вступав у суперечки з міською управою та поліцейським Хонтинським. Йшлося про бажання спустити гнилісну воду для приходу свіжої, тоді ще більшість жителів користувалась водою для побуту з річки Харків. У 1859 році просив про це особисто губернатор — генерал-майор Іван Лукин, тоді очікували на приїзд імператора і заболочена річка у центрі міста могла викликати питання. За гроші від міста Квітка греблю розібрав. А потім знову взяв гроші за те, щоб греблю відновити, оскільки вода потрібна жителям міста. І потім за всі роки існування греблі місто платило Квіткам на рік по 300 карбованців сріблом.

Ще дві греблі Квіток були на річці Лопані, одна з них не викликала ніяких проблем, а коли стала ветхою, її здали в оренду купцю Скурідіну. А от друга слугувала основним, найкоротшим місцем переїзду через Лопань між Москалівкою та Основою, але була дуже небезпечною. Гребля, яку ми бачимо на полотні Васильківського, була вузькою, без поручнів, не освітлювалась. За переїзд возка Квітки брали по 2 копійки, за добу збиралось не менше 5 карбованців, а на рік виходило до 1200.

Після загибелі двох хлопчиків на початку 1880-х років постало питання про необхідність будувати міст. Це

Біла млина
Скурідіна на річці
Лопань, 1913 р.

Гребля
Квіток на
річці Харків
(показана
жовтим),
1822 р.

Васильківський С. Гребля
Квітки-Осново'яненка. Полотно,
олія. З колекції ХХМ

стало необхідним після повені 1889 року, коли знищена водою гребля припинила сполучення по дорозі Мерефа-Основа-Харків. Греблю відновили. Що стосується мосту, то і він був доволі погано зробленим, тому вже у 1915 році потребував ремонту, тут через гнилі дошки калічили ноги і люди, і коні. В історії ж залишилось романтичне ставлення до греблі Квіток, бо погано забувалось, а залишились згадки у книгах та листівках з картини Васильківського, які були видані величезним накладом.

Андрій Парамонов

8

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

20

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

21

ВІСІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

22

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

23

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

24

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

25

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

26

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ЛЮТИЙ '23

Пн	6	13	20	27
Вт	7	14	21	28
Ср	1	8	15	22
Чт	2	9	16	23
Пт	3	10	17	24
Сб	4	11	18	25
Нд	5	12	19	26

3 березня — Всесвітній день письменника

Надбання Григорія Квітки-Основ'яненка як писменника

Г.Ф. Квітка-Основ'яненко здобув почесне ім'я батька української художньої прози. Творчість Григорія Федоровича справила значний вплив на подальший розвиток української літератури.

Те, що автор більшу частину зі своїх 80 творів написав державною в Російській імперії мовою, — не свідчить про космополітизм чи законслухняність. Справа в тому, що умов для розвитку української літератури у Слобідсько-Українській губернії не існувало: спочатку в Харкові не було друкарні, а потім однаково доводилося брати дозвіл на публікацію твору у Цензурному комітеті, де жоден цензор ніякої «малоросійської» мови й второпати не міг. Він знав, що, чому, як і для кого пише, одночасно розробляючи ледь зрану національну прозу і драматургію, гумореску, анекдот, біографічний нарис. Вибив час, і він узявся писати українською мовою. Кращі твори Г. Квітки-Основ'яненка одними з перших репрезентували українську літературу в царській Росії та Європі. Про інтерес до художнього надбання писменника в Україні та Європі свідчить той факт, що твори Г.Ф. Квітки були популярними по всій колишній імперії, а його повість «Сердешна Оксана» в 1854 р. перекладено й опубліковано французькою мовою в Парижі. Пізніше з'явилися також переклади його повістей та оповідань польською, болгарською, чеською та іншими мовами.

Олена Єлагіна

Частина плану м. Харкова 1896 року з уже існуючою вулицею Квіткинською, що перпендикулярна Москалівській вулиці

Приклади прижиттєвих та наступних видань творів Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Будинок Г.Ф. Квітки-Основ'яненка в Основі, де він писав свої літературні твори. З малюнка В. Тімми XIX ст. НДФ ЦДАМЛМ України. «Дім Григорія Федоровича, — згадує український етнограф К.М. Сементовський, — був завжди тихим притулком науки і мистецтва; тут не було місця для світського базікання, зате розмова найчастіше поверталася до предметів і новин учено-літературних...»

9

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

27

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

28

ВІСТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

1

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

2

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

3

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

4

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

5

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

БЕРЕЗЕНЬ '23

Пн	6	13	20	27	
Вт	7	14	21	28	
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	31
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

Автопортрет Тараса Шевченка взимку 1840–1841 рр. П., о.

Т. Шевченко. Знахар.
Ілюстрація до
одноименного нарису
Г. Квітки-Основ'яненка.
Папір, олівець, туш. 1841 р.

Т. Шевченко. Антон Головатий біля Неви.
Ескіз. Папір, олівець.
1843 р.

Ніка Хворостенко.
Гімн України.
Вітражний живопис.
2022 р.

9 березня — День народження Т.Г. Шевченка
10 березня — День Державного Гімну України

Г.Ф. Квітка-Основ'яненко і Т.Г. Шевченко

Письменники не були особисто знайомими. Однак завдяки листуванню між ними зав'язалися теплі та дружні взаємини. Збереглися чотири Квітчині та три Шевченкові листи, які свідчать про глибоку повагу та щире захоплення один одним.

З творами Г. Квітки-Основ'яненка Т. Шевченко ознайомився ще до викупу з кріпацтва у Є. Гребінки, якому Квітка надсилав рукописи для друку альманаху «Ластівка». Сюжет повісті «Сердешна Оксана» надихнув Тараса написати поему «Катерина». А коли в жовтні 1839 р. було надруковано нарис Квітки-Основ'яненка «Головатий», у якому розповідалось про суддю Запорозького війська, Тарас написав послання «До Основ'яненка» й надіслав його письменнику, підписавшись у листі як Перебендя. Псевдонім було розгадано Квіткою вже після виходу «Кобзаря» 1840 р.

У листах Григорій Федорович бажав молодому поетові, щоб той «не обмоскалився», високо оцінив «Гайдамаків» (допомагав поширювати їх у Харкові), запросив надрукуватися в альманаху «Молодик», куди Тарас передав баладу «Утоплена».

На прохання Основ'яненка художник виконав ілюстрацію до нарису «Знахар» (1841), у 1841–42 рр. працював над картиною до оповідання «Панна сотниківна» (зберігся ескіз), а також над сюжетом «Антон Головатий біля Неви» (1843).

У передмові до нездійсненого «Кобзаря» 1847 р., Т. Шевченко зауважив про надмірне використання бурлескної та сентиментальної лексики в творах Г. Квітки-Основ'яненка, що помітно відрізнялося від народного способу висловлювання. Але пізніше, працюючи над прозовими творами періоду заслання, Тарас використав повістеву манеру Квітки, визнаючи його заслуги в даному жанрі.

Тамара Холоша

10	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
6	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
7	ВІСІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
8	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
9	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
10	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
11	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
12	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

8 березня —
Міжнародний день
боротьби за права жінок

БЕРЕЗЕНЬ '23

Пн		6	13	20	27
Вт		7	14	21	28
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	31
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

Портсигар та цигарки Г. Квітки-Основ'яненка з колекції НМТШ

Т. Шевченко. Панна сотниківна. Ескіз. Папір, олівець

Національний музей Тараса Шевченка

Колекція Національного музею Тараса Шевченка налічує майже сто тисяч предметних одиниць. Серед цієї кількості різноманітних експонатів виділяється одна особлива група — меморії. Тут зберігаються особисті речі Тараса Шевченка, Миколи Костомарова, Пантелеймона Куліша та інших друзів, знайомих, сучасників поета.

Пензлик чи олівець, кришталева печатка чи скринька, складаний ніж чи стільчик, годинник чи цукерниця не лише допомагають уявити побут тієї епохи, а й розповідають нам про смаки, вподобання й побутові звички того чи іншого письменника, художника, діяча. Кожна особиста річ — це окрема розповідь, окрема захоплива історія.

Портсигар, що належав Григорію Квітці-Основ'яненку, — родзинка фондівського зібрання меморіальних предметів. Переданий Будинку-музею Тараса Шевченка в 1946 р. Академією наук УРСР.

Популярні навіть і сьогодні футляри для зберігання цигарок набули свого поширення в XVII–XIX ст. Зазвичай портсигари виготовляли із дорогих металів, прикрашали гравіруванням, монограмами, коштовним камінням. Окрім своєї безпосередньої функції, вони ще й свідчили про суспільний статус та матеріальний добробут власника.

Портсигар Квітки-Основ'яненка ручної роботи, виготовлений із металу, всередині обтягнутий шкірою та шовком. Оздоблений різьбленням зі слонової кістки за мотивами поеми Джорджа Байрона «Мазепа» (1819) та картини Ораса Верне «Мазепа серед вовків» (1826). (Молодого Івана за стосунки з дружиною шляхтича оголеним прив'язують до спини коня й відпускають у поле. Після нападу вовчів зграї Мазепа дивом виживає).

У портсигарі зберіглися кілька цигарок Григорія Федорича з тонким, ледь відчутним, ароматом тютюну.

Тамара Холоша

11

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

13

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

14

ВІТРОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

15

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

16

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

17

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

18

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

19

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

БЕРЕЗЕНЬ '23

Пн		6	13	20	27
Вт		7	14	21	28
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	31
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

О.В. Чурсін. Театр ім. Т.Г. Шевченка.
П., о., 2009 р. 1 місце у молодіжному
конкурсі-плєнері «Сумська 2009»

Харківський державний академічний український драматичний театр ім. Т.Г. Шевченка

Один із найстаріших театрів України було засновано у Києві 31 березня 1922 р. найвидатнішим режисером в історії національного театру, його реформатором Лесем Курбасом, який дав колективу поетичну назву «Березіль». Минулого року театр відзначив 100-річний ювілей.

На початку 1926 р. «Березіль», як кращий театр республіки, було переведено до тодішньої столиці — Харкова. 16 жовтня розпочався перший харківський сезон у приміщенні на вулиці Сумській, 9.

Наприкінці 1933 р. Леся Курбаса звинуватили у «викривленні» оптимістичної радянської дійсності, звільнили з посади художнього керівника театру, а згодом заарештували. Не оминула тяжка доля і його співавтор, видатного драматурга Миколу Куліша. 3 листо-

Меморіальна дошка
на фасаді театру
на згадку про Леся
Курбаса (скульптор
С.А. Якубович).
Встановлена
у 1989 р.

Сцена з комедії
«Шельменко-денщик» за п'єсою
Григорія Квітки-
Основ'яненка
з репертуару
Харківського театру
ім. Т.Г. Шевченка

пада 1937 р. їх було розстріляно в урочищі Сандармох. Після Курбаса театр очолювала низка відомих і талановитих українських митців. Сьогодні художнє керівництво колективом здійснює режисер Степан Пасічник.

Однією зі знакових вистав поточного репертуару є комедія «Шельменко-денщик» за п'єсою Григорія Квітки-Основ'яненка. Прем'єра відбулася під час Другої світової війни, 4 березня 1942 р., коли театр перебував в евакуації у місті Кизил-Кия. Виставу внесено до Книги рекордів України, минулого року мало відбутися святкування її 80-річного ювілею. Художником «Шельменко-денщика» є співавтор Леся Курбаса, видатний Вадим Меллер. Зроблена мінімальними засобами вистава мала дарувати гарний настрій за темних воєнних часів. Власне, цю свою місію «Шельменко-денщик» продовжив виконувати і під час новітньої україно-російської війни, коли актори неодноразово виїздили з виставою в прифронтову зону та в госпіталі до поранених бійців.

Маргарита Корнюченко

12

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

20

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

21

ВІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

22

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

23

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

24

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

25

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

26

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

БЕРЕЗЕНЬ '23

Пн	6	13	20	27	
Вт	7	14	21	28	
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	31
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

27 березня — Міжнародний день театру

Театр Людвіга Млотковського у Харкові. Гравюра, 1840 р.

Афіша до 2200-ї вистави «Шельменко-денщик» у Харківському театрі ім. Т.Г. Шевченка

Театральна афіша харківського міського театру Г. Млотковського, 15 жовтня 1836 р.

Квітка — театральний діяч

Слава Харківського театру пов'язана з іменем Григорія Квітки (Квітки-Основ'яненка) — спочатку чиновника департаменту, а згодом відомого драматурга, автора і виконавця оповідань, анекдотів, віршів, танцюриста, музичного актора, видатного громадського діяча. «Был монахом, был актером, был поэтом, был танцором!» — так писав про Григорія Квітку Василь Каразін. Директором Харківського театру Квітка стає у 1812 році. Маючи звичку гаряче і пристрасно братися за будь-яку справу, він пішов у справу — весь, з головою і... серцем, що мало не одружився з однією із актрис — Тетяною Пряженковською, для якої невдовзі І. Котляревський написав першу українську оперу «Наталка Полтавка». Чимало клопотів, пов'язаних із театром, з ентузіазмом вирішував Григорій Квітка! Він розквартировував чужоміських артистів, замовляв декорації та костюми. Бо розумів величезну виховну силу мистецтва у справі

народної просвіти. Відомі комедії Григорія Квітки захоплюють глядача донині. Це сповнені іскристого гумору, життєво правдивих, жвавих жанрових сцен соціально-побутова комедія «Сватання на Гончарівці» (1835), двомовна соціально-побутова комедія «Шельменко-денщик» (1838), водевіль «Козир-дівка» (1829), який ще за життя автора з успіхом ставився на харківській сцені, а пізніше на сценах інших міст. На всіх афішах того часу вказувалося: «малорусская опера-водевиль в одном действии, взятая из простонародного рассказа». І хоча директорську посаду в театрі йому довелося залишити через свою активну благодійну та просвітницьку діяльність, любов до сцени Основ'яненко проніс крізь усе життя. Згодом це почуття спонукало його до створення драматичних творів для театру. У 1841 році він надрукував цікаву та приголомшливу «Історію театру в м. Харкові».

Любов Морозко

13

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

27

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

28

ВІВТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

29

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

30

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

31

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

1

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

2

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

БЕРЕЗЕНЬ '23

Пн		6	13	20	27
Вт		7	14	21	28
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	31
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

Приміська слобода Афанасіївка

Посередині старовинної вулиці Чеботарської від рогу з вулицею Дмитрівською починалася з давніх-давен Велика Панасівська вулиця, яка отримала своє ім'я у 1804 році. Щоправда, тоді вона іменувалася Афанасіївською і йшла в приміську слободу Афанасіївку (Опанасівку, Панасівку). Першу згадку самої Опанасівки ми бачимо у документі зі списком вулиць міста у 1724 році.

І раніше, і зараз існує поширена думка, що ця приміська слобода отримала свою назву від Івана Панасенка, який проживав там. Проте у 1724 році у цій приміській слободі існує «палац пана судді», яким тоді був родоначальник роду Квіток — Семен Афанасієвич, чи Афанасьєв.

Саме суддя Семен Афанасьєв і заснував Афанасіївку. Після ліквідації у 1765 році полкового устрою приміська слобода Афанасіївка стала активно заселятися колишніми козаками — військовими обивателями.

Будинки на Афанасіївці стояли найпростіші — хати-мазанки на один покії та кухню. Вулиця не була тупиковою, вона йшла далі як дорога до приміської слободи Іванівки. Офіційно вулиця увійшла до межі міста

за планом 1822 року. У 1841 році вона називається Панасівською, а в 1869 році ми вперше бачимо її як Велику Панасівську.

До заощення вулиця Панасівська завжди була надзвичайно брудною, обивателі, що жили з різних її сторін, перегукували між собою, не ризикуючи навіть задля важливої розмови переходити один до одного! Коли вулиця розмокала від дощів, молоді люди заробляли перенесенням поклажі та покупок торгівців з Благовіщенського базару з одного боку вулиці на інший. Вартість такої послуги оцінювалася в 2 копійки.

У 1880–1890-ті роки від Благовіщенського базару вулицями Чеботарська та Мала Панасівська до приміської слободи Іванівка ходили свого роду диліжанси для простого люду. Це були величезні підводи, запряжені худими кіньми, що перевозили лі до 20 чоловік господарок із Благовіщенського базару та на базар. Вартість поїздки становила 5 копійок в один кінець.

У радянські часи Велику Панасівську та її продовження — Цукрозаводську перейменовували на честь робітника-революціонера Івана Котлова.

Андрій Парамонов

Частина плану міста Харкова 1742 року з приміською слободою Афанасіївка

Хата по Кузінській вулиці на колишній Панасівці. Фото С. Таранушенка, 1920 р.

Частина плану міста Харкова 1804 року з приміською слободою Афанасіївка

Нічліжний притулок на Чеботарській вулиці. Листівка поч. XX ст.

14

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

3

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

4

ВІСІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

5

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

6

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

7

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

8

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

9

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

КВІТЕНЬ '23

Пн	3	10	17	24
Вт	4	11	18	25
Ср	5	12	19	26
Чт	6	13	20	27
Пт	7	14	21	28
Сб 1	8	15	22	29
Нд 2	9	16	23	30

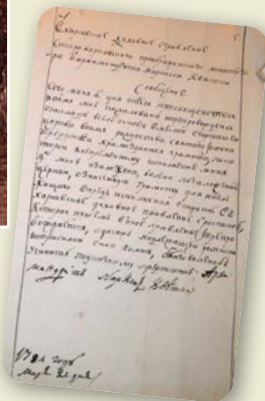
Григорій Квітка в Курязькому монастирі

Родина Квіток була надзвичайно набожною. Доньки прадіда літератора Марія та Феодосія були ігуменями Хорошівського Воскресенського монастиря. Бабуся Григорія була сестрою єпископа Білгородської та Обоянської єпархії Йосафа Горленка, який часто гостював на Основі. Дядько письменника Микола у 1752 р. постригся в ченці під іменем Наркіс і у 1770–1778 рр. був настоятелем Курязького монастиря. У 1789–1792 роках він жив на Основі і мав великий вплив на племінника. Зцілення від сліпоти малого Гриця завдяки чудотворній іконі Озерянської Божої Матері та перебування його деякий час у Курязькому монастирі, на території якого були цілющі джерела (цією водою хлопечє щодня промивав очі) справили неймовірне враження на Квітку. Нічого дивного в тому, що в 19 років він схотів стати ченцем. Однак батько не дав дозвіл на вступ до монастиря, вважаючи, що син ще не здатен приймати таке відповідальне рішення. 4 травня 1804 р. у віці 26 років, Григорій, одержавши дозвіл батьків, звертається до єпископа Христофора Сулими з проханням вступити послушником до Старо-Харківського Преображенського Курязького монастиря і півтора роки проводить у монашескій келії. Щоправда, там стояло фортепіано, і Квітка залюбки складав духовні концерти. Умови його перебування в монастирі були достатньо вільними: він часто бував удома, брав участь у громадських заходах (зокрема 17 січня 1805 р. був на відкритті Харківського університету). Але 26 квітня 1805 р. він подає прохання про виключення з монастиря, посилаючись на слабе здоров'я та якісь нові обставини. Л. Ушкалов припускає, що Квітка... закохався. Відомо навіть ім'я цієї дівчини, якій він присвятив подвійний акростих, — Паша. Михайло Красиков

Курязький Преображенський чоловічий монастир

Автограф Наркіса Квітки, настоятеля Курязького монастиря у 1770–1778 рр.

15

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

10

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

11

ВІВТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

12

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

13

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

14

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

15

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

16

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

16 квітня —
Великдень

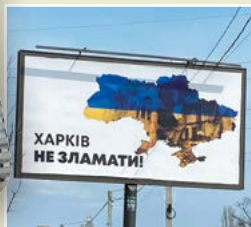
КВІТЕНЬ '23

Пн	3	10	17	24
Вт	4	11	18	25
Ср	5	12	19	26
Чт	6	13	20	27
Пт	7	14	21	28
Сб 1	8	15	22	29
Нд 2	9	16	23	30

21.04.1994 — день народження Корпорації «КГ «Рубаненко і партнери»

Фото Л. Рубаненко від 21.04.2022 р.

Робота колективу Корпорації під час війни

Війна, що була розв'язана путінською росією на території України, стала для колективу Корпорації, як і для всього народу України, випробуванням на міцність. Постійні обстріли рідного міста-героя Харкова з боку путінської росії змусили більшу частину колективу покинути власні оселі і стати тимчасовими переселенцями в Україні та за кордоном. Наші фахівці перебували на Львівщині, Волині, Тернопільщині, Хмельниччині, Дніпропетрівщині, Київщині, Полтавщині, Вінничині та у Польщі, Болгарії, Німеччині, Франції, Великобританії. Співробітники Корпорації в 2022 році працювали здебільшого дистанційно. Цьому ми навчилися під час епідемії, що була спричинена COVID-19.

На момент підготовки цього матеріалу деякі співробітники вже повернулися на Харківщину, більшість збирається повертатися вже навесні 2023 року, після закінчення холодів. Крім однієї людини, яка, здається, завжди мріяла про закордонне життя, працювати над виконанням замовлень продовжують весь склад колективу, незважаючи на власне місце перебування та сімейні обставини.

Разом із нашими клієнтами з аудиту ми завершуємо виконання всіх договорів з обов'язкового аудиту фінансової звітності за 2021 рік. На жаль, одне суспільно-значущє підприємство — Северодонецьке науково-виробниче об'єднання «Імпульс» — було повністю зруйноване ворогом та припинило свою діяльність. Але обсяги наданих послуг підприємствами Корпорації не зменшилися завдяки появі нових замовників, таких як Запоріжжяобленерго та Харківводоканал. Це дало змогу колективу корпорації фінансово й організаційно підтримати видання книги-календаря на 2023 рік «Великі земляки: Григорій Квітка-Основ'яненко», яку підготовлено разом із творчим клубом всіх можливих художників «Гостинна на Дворянській». Ми віримо у нашу перемогу над ворогом та у швидке повернення до мирного життя у вільній та впливовій у світі державі Україна!

Людила Рубаненко

Вихровий пристрій з касетної ракети з даху будівлі Корпорації. Фото О. Скурнікова

16

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

17

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

18

ВІТРОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

19

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

20

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

21

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

22

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

23

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

КВІТЕНЬ '23

Пн	3	10	17	24
Вт	4	11	18	25
Ср	5	12	19	26
Чт	6	13	20	27
Пт	7	14	21	28
Сб	1	8	15	22
Нд	2	9	16	23

Харківське товариство доброчинності (Харьковское общество благотворения)

Історія Харкова налічує багато прикладів благодійних справ у різні часи існування міста. Яскравим проявом цього було заснування Григорієм Квіткою (Осов'янен-ко) Харківського товариства доброчинності (Харьковс-кого общества благотворения) у 1812 році.

Пройшло тільки 5 років після заснування університету (1805), а вже через 6 років з'явилася ідея допомоги різним верствам населення. Головна мета була викла-дена в документі, автором якого, ймовірно, був особи-сто Григорій Квітка:

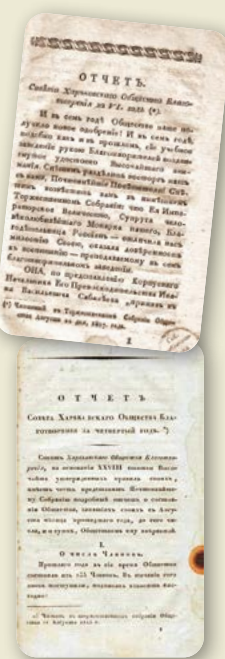
1) Лишившіся ім'яня, или потерпѣвшіе ущербъ въ оноиѣ отъ случаевъ несчастныхъ. 2) Вдовы, имѣющія нужду въ призрѣніи и пропитаніи. 3) Сироты, требую-щія воспитанія *), опредѣленія на службу, или науčenja какому-либо ремеслу. 4) Несчастныя дѣвицы безъ путе-водителей и въ бѣдности остающіяся и черезъ то могу-щія подвергнутися обольщенію и разврату. 5) Страж-дующія (е) продолжительными болѣзнями и имѣющія (е) нужду въ присмотрѣ, пропитаніи и лѣченіи— и однимъ словомъ: всѣ тѣ несчастныя, которые не отъ заворнаго поведенія пришли въ состояніе, требующее помощи. Тоді ж були розроблені головні напрямки такої діяль-ності, які складалися з:

1) Въ видѣ единовременныхъ пособій и постоянныхъ пенсій всякаго рода несчастныхъ, которые не въ со-стояніи трудами рукъ своихъ снискивать себѣ пропита-ніе; 2) Въ видачѣ, съ цѣлю увеличенія средствъ обще-ства,—заимообразно и за извѣстныхъ проценты суммъ (безъобезпеченія имуществомъ, но за поручитель-ствомъ двухъ лицъ, а ватмъ и подъ валогъ драгоцѣн-ныхъ вещей), т. е. такъ назыв. банковыя или кредитныя операціи и, наконецъ, 3) Въ призрѣніи и воспитаніи сиротъ обоого пола.

Портрет Г. Ф. Квіткі-Осов'яненка.
Невідомий автор. 1810-ті роки
XIX ст. З автографу письменника.
НДФ ЦДАМЛМ України

Звіти Ради Харківського
товариства доброчинності
за IV та VI роки діяльності

Цікаво, що хлопчиків передбачалося розмішувати за кошти «Товариства доброчинності» у пансіон Українсько-слов'янської гімназії, а ось для дівчат створити «Інститут для освіти найбідніших шляхетних дівчат» (пізніше: «Інститут шляхетних дівчат».)

І як відмічали біографи: «Залишаючись у званні пра-вительки справ товариства Благодійництва (1812–1817), Григорій Квітка надав краю послугу, якої однієї достат-ньо було б для збереження пам'яті про нього».

Володимир Оглоблін

17	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
24	ПОНЕДИЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
25	ВІВТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
26	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
27	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
28	П'ЯТНИЦА ПЯТНИЦА FRIDAY
29	СУБОТА СУБОТА SATURDAY
30	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

КВІТЕНЬ '23						
Пн	3	10	17	24		
Вт	4	11	18	25		
Ср	5	12	19	26		
Чт	6	13	20	27		
Пт	7	14	21	28		
Сб	1	8	15	22	29	
Нд	2	9	16	23	30	

6 травня — Всесвітній день садівництва

Будівля училища.
Фото
В. Горбоносова,
2018 р.

Училище на карті
Харкова (село
Основа). 1916 р.

Народне училище імені Квітки-Оснoв'яненка у м. Харкові (вул. Москалівська, 131)

Народне училище імені Квітки-Оснoв'яненка було засноване до 100-річного ювілею відомого українського письменника. Ініціаторами створення училища (спочатку — школи садівництва та городництва) були протоієрей А. Подільський та член земства Ф. Павловський. Їх підтримав власник маєтку на Основі — Андрій Валер'янович Квітка, виділивши землю під школу. Проект будівлі виконав архітектор О. Заручевський. Кошти на будівництво збиралися за рахунок благодійних внесків, пожертв купців та промисловців. Школа урочисто була відкрита та освячена 28 вересня 1886 року. Тоді ж вона була перейменована на Народне училище імені Григорія Федоровича Квітки-Оснoв'яненка на Основі.

У 1917 році в училищі навчалося 120 хлопчиків та 132 дівчинки. Курс навчання тривав 4 роки. У радянські часи тут розміщувалася школа №26, а в 1960-ті роки вона була перетворена на школу робітничої молоді. На рубежі 2000-х будівлю займав дільничний пункт міліції.

Сьогодні будівля належить філії Дитячої школи мистецтв №2 імені П.О. Чайковського, у якій передбачалося після ремонту відкрити класи малюнку та танцю, а також створити музей одного із основоположників української літератури Григорія Федоровича Квітки-Оснoв'яненка.

Небайдужа громадськість Харкова неодноразово зверталася до керівництва Дитячої школи №2, до мерії м. Харкова з проханням звернути увагу на аварійний стан та збереження нововиявленої пам'ятки історії, але об'єкт, як і раніше, руйнується.

Володимир Лопатько

18

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

1

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

2

ВІСТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

3

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

4

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

5

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

6

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

7

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ТРАВЕНЬ '23

Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	31
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

8–9 травня — Дні пам'яті та примирення

Колекційні олов'яні мініатюри солдатів наполеонівської доби

Григорій Квітка під час наполеонівських воєн

У дні пам'яті та примирення, що присвячені пам'яті загиблих у 2-й Світовій війні, у цьому виданні ми згадуємо про наполеонівські війни, сучасником яких був Г.Ф. Квітка.

«Божевілля війни» — так назвала свою публікацію у збірнику про наполеонівські війни Тиціана Горуппі (професор Університету Пізи, Італія), досліджуючи тісний зв'язок між війною та божевіллям. Так само можна охарактеризувати і всі наступні війни в Європі, включаючи новітню, розв'язану путінською росією 24 лютого 2022 року на території України.

Але повернемося до нашого великого земляка і розглянемо, як торкнулися його біографії наполеонівські війни. У 1806 році Григорій Квітка останнього разу пішов на військову службу у провіантську комісію в міліцію Харківської губернії та перебував тут рік. Відправившись у відставку в 1807 р., він був бездіяльним до 1812 р. — читаємо ми у Григорія Данилевського.

Деякі дані про саму міліцію. У кінці 1806 року після невдач у війні з Наполеоном і у зв'язку із загрозою вторгнення наполеонівських військ у межі Росій-

ської імперії під час російсько-пруссько-французької війни (1806–1807 рр.) були сформовані загони міліції по боротьбі з Наполеоном. З державних і поміщицьких селян і дворян (як офіцерів) було сформовано ополчення (земське військо), яке називалося міліцією. Чисельність цього формування становила 612 тис. чоловік, і на його утримання у бюджеті планувалося 3,2 млн.крб. «екстраординарних» витрат на рік. Міліція була розпущена після укладання Тільзитського миру 1807 року. Можна припустити, що Григорій Квітка вийшов у відставку після розпуску міліції.

Дослідниця Зоряна Мельник доходить висновку, що наполеонівські війни вплинули на становлення українського дворянства, яке знаходилося в стані пошуку власних пріоритетів. Одні представники цього прошарку намагалися працювати у своїх власних маєтках, і вектор їхньої поведінки був спрямований на збереження того, що асоціювалося з Гетьманщиною (локальний патріотизм). Інші ж зосереджувалися на можливості кар'єри на найвищих посадах імперії, щоб стати однією з центральних націй у впливовій державі на той час (імперський патріотизм). Г.Ф. Квітка належав до першої течії.

Людмила Рубаненко

19	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
8	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
9	ВІВТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
10	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
11	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
12	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
13	СУБОТА СУБОТА SATURDAY
14	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

9 травня — День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні

ТРАВЕНЬ '23

Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	31
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

18 травня — Міжнародний день музеїв

Харківський літературний музей. Фото Л. Рубаненко, 2021 р.

Портрет Г. Квітки у дворіку музею. Фото Л. Рубаненко, 2021 р.

Харківський літературний музей

Харківський літературний музей був заснований у 1988 році. Розташований у центрі Харкова, по вулиці Багалия 6.

Його колекція нараховує близько 47 тисяч експонатів основного та науково-допоміжного фондів. Основу колекції становлять музейні предмети, пов'язані з періодом 1920–1930-х років. Це архів письменника І. Дніпровського та його дружини — перекладачки М. Пилинської, а також книги, фото і рукописи з інших джерел періоду Розстріляного відродження.

Одна з перших виставок Харківського літмузею на початку 90-х минулого століття була присвячена саме літературі доби Червоного ренесансу. На той час ця сторінка історії укріплена була мало відома широкому загалу, і це у зв'язку з репресіями проти письменників 1930-х років з наступною багаторічною забороною на їхні твори.

Широко представлені в колекції також шістдесятники й український рух опору 1960–1980-х років, сучас-

на українська література тощо. Зважаючи на цінність експонатів, і те, що в музеї зберігаються не лише харківські видання, а й рідкісні примірники української літератури в цілому, музейна колекція набуває загальнонаціонального значення.

Діяльність Харківського літмузею виходить за рамки традиційних уявлень про роботу подібних установ. Окрім постійної експозиції, музей популяризує та актуалізує свою колекцію у зв'язку з суспільно-важливими темами через науково-популярний контент, освітні програми, культурно-мистецькі заходи та проекти, залучаючи до співпраці різні ком'юніті. Найбільшими з останніх проектів музею є «Харківська резиденція «Слово»» та «П'ятий Харків».

Для того, щоб розширити доступ до свого контенту та залишатися на зв'язку з відвідувачами завжди, Харківський літмузей 2021 році реалізував проєкт зі створення та запуску мобільного додатку «Віртуальний літмузей».

Тетяна Ігошина

20

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

15

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

16

ВІВТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

17

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

18

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

19

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

20

СУБОТА
SATURDAY

21

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ТРАВЕНЬ '23

Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	31
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

24 травня — Європейський день парків

Парк ім. Квітки-Основ'яненка

Європейський день парків (European Day of Parks) — 24 травня — був проголошений Федерацією ЄВРОПАРК (EUROPARK Federation), європейською організацією, яка об'єднує природні території, що перебувають під охороною у 36 європейських країнах. Цей день був відзначений вперше у 1999 році, нині його святкують щороку по всій Європі 24 травня. Дата була вибрана не випадково — саме 24 травня 1909 року в Швеції був створений перший з дев'яти Європейських національних парків.

У цей день проводяться численні заходи на території і навколо заповідників, присвячених святкуванню природної краси Європи та її культурного надбання, висуваючи на перший план їх захист, як у даний час, так і в майбутньому. Не виключенням є і парк ім. Квітки-Основ'яненка у Новобаварському районі міста Харкова, розташований на парній стороні Москалівської вулиці, за Основ'янським мостом. Хоча парк розміщений на березі річки Лопань, він не має впорядкованих проходів до води, береги річки поросли чагарником і очеретом.

Парк був закладений колезьким радником Ф.І. Квіткою, батьком письменника Григорія Квітки-Основ'яненка у 1770-ті роки в с. Основа, яке перейшло до родини Квіток у 1713 р., де наприкінці XVIII ст. при садибі на додаток до величезного соснового бору, чи то як його ще називали «гай», розкинули ботанічний сад, впорядковували оранжереї. У порівнянні з 1782 роком в Основі на 1804 р. уже був висаджений на березі р. Лопань сталий фруктовий сад. У XIX столітті парк неодноразово упорядковувався, у ньому стояли альтанки, були алеї для кінних прогулянок. У 1830 р. був розбитий розарій, у 1889 р. парк налічував більше 80 порід дерев.

Парк Квітки-Основ'яненка у Харкові

Дуб у парку — сучасник Григорія Квітки

Значною подією в Основі стало те, що 1900 р. Георгій Олексійович Берлізов відкрив чавуно-мідноливарний, котельний та машинобудівний завод. У 1918 р. цей завод купив харківський купець Юлій Михайлович Файнберг, а 1920 р. завод було націоналізовано та перейменовано на 1-й Основ'янський державний машинобудівний завод. У 1922 р. заводу надали ім'я Т.Г. Шевченка. З 3 листопада 1922 р. він почав називатися Харківським державним машинобудівним заводом імені Т.Г. Шевченка. Завод, що розширюватиметься, невдовзі поглине садибу Квіток, від якої залишаться тільки частина парку, церква, церковно-парафіяльна школа і будинки для причту. У 1920–1940-ві роки парк серйозно постраждав від вирубок дерев. У радянський період в парку влаштували лавочки на алеях і дитячі майданчики.

З літа 2017 року і до цього часу триває повна реконструкція парку.

Олена Петухова

21

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

22

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

23

ВІСІРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

24

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

25

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

26

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

27

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

28

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ТРАВЕНЬ '23

Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	31
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

23 23 23 23 23 23 23 23 23

30 травня — День жіночої емансипації

Живи, «Марусю»!

Григорій Квітка-Основьяненко у молодому віці розмірковував про вічне кохання. Про це свідчить його лист приятелю від 3 грудня 1803 року: «Відчуваю, що мати гарну дружину — велика вітха в цьому житті, але це не моя справа!.. Я бачу, як багато тих, хто кається після одруження, але ж, гадаю, не може бути в природі того, щоб розумний чоловік каювся...» І трохи далі: «Жінок люблю як людей, а не як жінок. І, здається, цим їх не ображаю. Гідним віддаю належне, та не хочу ризикувати власним спокоєм. У ньому все моє щастя в цьому житті, а в майбутньому, сподіваюсь, і без них буде добре».

Якщо в молодості Квітка вважав, що ідеальне кохання існує лише у вимірі Вічності, то у поважному віці ідеальне кохання майже реалізувалося у його щасливому подружжі із Анною Григорівною Вульф, з якою у них хоч і не було дітей, але ними вони називали твори Григорія Федоровича. Жіноча іпостась Квітиних переживана була оспівана в його творах у християнському дусі. Ідеал кохання у Квітки-Основьяненка, певно, сполучався з коханою дружиною. Недарма ж він і присвятив Анні Григорівні своєю «Марусю». Шевченко ж роздивився у «Марусі» віддзеркалення самої Квітинної душі: «Вас не бачив, а вашу душу, ваше серце так бачу, як може ніхто на всій світі. Ваша Маруса так мені вас розказала, що я вас знаю. Далебі правда». Цікаве спостереження. На виставці «Сімейний портрет в інтер'єрі», присвяченій літпроцесу XIX століття, ми в Харківському літмузеї давали завдання дітям 8 класу закінчити сюжет «Марусі», зупинившись на тому, що батько відмовляє Василеві віддати за нього свою доньку. Для Марусі і Василя це трагедія. Що далі? Діти придумували цілі детективні історії. І усі вони закінчувалися геліендом. Василь повертається у самий

О. Овчинникова.
Ілюстрація до повісті
Г. Квітки-Основьяненка
«Маруся». Б. д., копія.
ЦДАМЛМ України

Ілюстрація Марусі
у прижиттєвому виданні твору
Квітки-Основьяненка

критичний момент, заробивши купу грошей, Маруса одужує, батько дівчини бачить нарешті в ньому надійну опору для любшої доні, і теща Настя теж не чає в ньому душі. Клята 15-річна імперська рекрутчина Василю не загрожує. Наші школярі все порішали.

Але чому все ж таки Квітка не дає Марусі дочекатися судженого? Чому вона має померти? Може, тому, що у XIX столітті московські окупанти перетворили українські міста і села у Содом і Гомору? І в цій підросійській дійсності Маруса, вихована в українському традиційному дусі, по-любому не вижила б?

За це сьогодні б'ємося з ворогом. Щоб діти наші могли бути собою і українцями. Щоб кохалися й без перешкод одружувалися. Щоб жила зрештою в нашій культурній пам'яті прекрасна Квітчина Джульєтта. Ой, перепрошую, Маруся!

Ольга Різниченко

22	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
29	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
30	ВІВТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
31	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
1	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
2	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦЯ FRIDAY
3	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
4	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

ЧЕРВЕНЬ '23

Пн	5	12	19	26
Вт	6	13	20	27
Ср	7	14	21	28
Чт	1	8	15	22
Пт	2	9	16	23
Сб	3	10	17	24
Нд	4	11	18	25

6 червня — День журналіста України

Квітка — один з організаторів і видавців першого в Україні науково-літературного журналу «Украинский вестник»

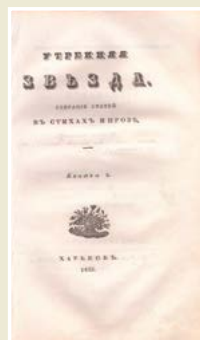
Перше періодичне видання у Харкові з'явилося у 1812 році. Поштовхом для започаткування «Харьковского еженедельника» стало відкриття університету, а засновниками видання та першими журналістами стали німецькі професори Карл Лангнер та Карл Нельдехен. Вони принесли на Слобожанщину те, до чого звикли у Німеччині та чого зовсім не було тут — пресу.

Перший харківський журнал протримався недовго — вийшло усього 12 примірників, але зерно впало на добрий ґрунт. Тим більше, що й освічені слобожанці виявилися готовими продовжити справу німецьких професорів. Наступне видання у Харкові вийшло на початку 1816 року, це був сатиричний журнал «Харьковский Демокрит», його засновником та видавцем став відомий у майбутньому байкар Василь Маслович. У цьому виданні вперше були опубліковані вірші, також жартівливі, Григорія Квітки.

Життя й цього журналу виявилось коротким — лише пів року. Але того 1816-го йому на зміну прийшов «Украинский вестник». Григорій Квітка був не тільки одним з авторів, а й серед редакторів разом з Єфграфом Філомафітським та Розумником Гонорським. У фундаментальній праці з історії Харкова історики Дмитро Багалій та Дмитро Міллер окремо виділили «Украинский вестник» серед інших тогочасних видань Харкова, бо його засновники, як зауважили історики, відводили чільне місце Україні.

Утім, Квітка незабаром вийшов з кола співробітників цього журналу і повернувся безпосередньо до жур-

Журнал
«Украинский
вестник», 1816,
книга друга

Альманах «Утренняя звезда», 1833. Ініціатор видання — Григорій Квітка-Основаєнко

налістської діяльності у 1833 році. У другій книжці альманаху «Утренняя звезда», виданого того ж року, були розміщені твори письменника, причому українською мовою, хоч і переданою російською транскрипцією! А відкривалася ця книжка передмовою Квітки «Суплика до пана издателя», у якій він у напівжартівливій формі доводив, що українською мовою можна створювати будь-які літературні твори: «...е таки люде на-свити, що зъ насъ кепкують, и говорятъ, та й пишутъ, буцим то зъ нашихъ ниhto невнтне, щобъ було — якъ вони кажуть — и звычайне, и нижненьке, и разумне, и полезне; и що, стало бытъ, по нашому, oprичъ лайкы, та глужованья надъ дурнемъ, билшъ ничого не можно й напысаты».

Долучився Григорій Квітка й до видання альманаху «Молодик», який виходив у 1843–44 роках.

Філіп Дикань

6 червня — Міжнародний день архівів

23	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
5	ПОНЕДИЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
6	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
7	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
8	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
9	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
10	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
11	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

ЧЕРВЕНЬ '23

Пн		5	12	19	26
Вт		6	13	20	27
Ср		7	14	21	28
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	30
Сб	3	10	17	24	
Нд	4	11	18	25	

Г.Ф. Квітка-Оснoв'яненко та І.І. Срезневський

Про І.І. Срезневського ми вже розповідали читачам книги-календаря «Великі земляки: Григорій Сковорода» як про одного зі слобожанських дослідників біографії та творчості Г.С. Сковороди: «У XIX столітті відомий учений — філолог, етнограф, професор Харківського університету Ізмаїл Іванович Срезневський — збирає спогади людей, які знали Сковороду особисто; у 1833 році в альманасі «Утренняя звезда», виданому в Харкові, опубліковані його «Отрывки из записок о старце Григории Сковороде». А через три роки виходить у світ його повість «Майор, майор!», де Сковорода є головним героєм».

У цьому ж виданні розповідь про те, що Григорій Квітка-Оснoв'яненко та Ізмаїл Срезневський були добре знайомі один з одним. Вони разом видавали «Український вісник» та альманах «Утренняя звезда». У 1833 році Квітка-Оснoв'яненко написав примітки до публікації Срезневського про Григорія Сковороду. Ізмаїл Іванович вважав, що Григорій Федорович вшанував цю його статтю приємною для нього увагою, написавши до неї чудові примітки. Із цих приміток ми дізнаємось, що Квітка-Оснoв'яненко був глибоко обізнаний у першоджерелах про життя та творчість Г.С. Сковороди.

І.І. Срезневський, вимовляючи траурну промову біля труни Квітки-Оснoв'яненка, закликав: «Пам'ятай, Україно, що могилу, тут похований той, хто окрилений любов'ю до тебе, до твого благоденствія і слави, захищав твій звичай та мову і вчив тебе твоєю мовою». Його заклик був почутий наступними поколіннями українців, Г.Ф. Квітку-Оснoв'яненка пам'ятають не лише в Україні, а й за її межами.

Людмила Рубаненко

Портрет
І.І. Срезневського

Сторінка альманаху «Утренняя звезда»/ «Ранкова зірка» з віньєткою Алгенштета (І.І.) Види Харкова: Лопанський міст. Молочні лавки. Університет. Присутстенні місця та ін.

Портрет Григорія Сковороди з альманаху «Утренняя звезда» до статті Ізмаїла Срезневського. 3 цифрового архіву eScriptorium

24

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

12

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

13

ВІСІТОК
ВТОРНИК
TUESDAY

14

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

15

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

16

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

17

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

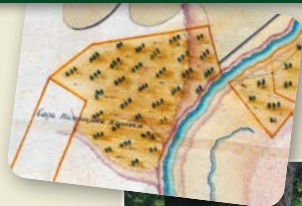
18

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ЧЕРВЕНЬ '23

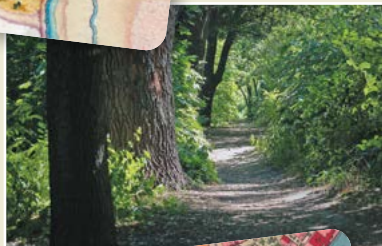
Пн	5	12	19	26
Вт	6	13	20	27
Ср	7	14	21	28
Чт	1	8	15	22
Пт	2	9	16	23
Сб	3	10	17	24
Нд	4	11	18	25

21 червня — День Федора Колодязника

Сад поміщика Квіткі на мапі 1805 року

Старі дуби у колишньому саду Квіток. Фото С. Козлова

Карпівський сад на плані Харкова 1896 року

Колишня криниця Квіток. Фото С. Козлова

Сад та криниця Квіток

Історію Карпівського саду та Карпівської криниці міста Харкова пов'язують саме з родиною купців Карпових, які прибули до нас із Кременчука, де їх батько Доррофій Карпов торгував вовною. Але виявляється, що ці землі продав їм наприкінці 1820-х років поміщик Андрій Федорович Квітка, скоріш за все тому, що швидко потрібні були гроші, інакше не пояснити такий безглуздий продаж райського місця.

На плані 1742 року ми бачимо, що ця місцевість зайнята частково житловою забудовою, а частково — садами обивателів міста. Скупив ці землі, скоріш за все, Федір Іванович Квітка, який і засадив колишні дворові місця різними деревами. Величезний сад Квіткі ми бачимо на мапі 1805 року. На території саду знаходилась одна з найкращих криниць Харкова, статистичний опис 1823 року виділяє її як найкраще джерело Залопанської частини міста. Водовози брали звідси воду і розвозили по Харкову, у 1840-ві роки вже були спроби зробити звідси водогін до міста.

Довгий час це був єдиний у місті куточок природи, який щедро розсилав свої дари городянам. Групи диких дерев, яких не торкалися садівники, розкинулися по широким галявинах, глибокі яри поросли чагарниками — все це було окрасою дикого саду. Протягом багатьох років він служив улюбленим місцем для прогулянок харківців, що дозволялося власникам, оскільки іншого такого місця у місті просто не було. Про колишніх власників саду, Квіток, забули.

У 1860 році Карпівський сад увійшов до міської смуги, і Карпови продали його Харкову за 30 тисяч карбованців як місце для розваг та джерело води. На жаль, його розрізала у 1868 році залізниця, місто здавало сад в оренду і кожного разу невдало. На початку ХХ ст. тут збирались грабіжники і ракли. Більш-менш до ладу його привели у 1920-ті роки, коли Харків був столичним містом. Залишки саду Квіток і сьогодні існують, як і криниця, яка хоч і втратила свою силу, досі користується популярністю.

Андрій Парамонов

25

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

19

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

20

ВІСТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

21

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

22

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

23

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

24

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

25

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ЧЕРВЕНЬ '23

Пн		5	12	19	26
Вт		6	13	20	27
Ср		7	14	21	28
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	30
Сб	3	10	17	24	
Нд	4	11	18	25	

1 липня — День архітектора України

Проект фасадів колонного корпусу Харківського університету, автор Є.О. Васильєв

Архітектор Є.О. Васильєв — сучасник Г.Ф. Квіткі-Основ'яненка

У книзі-календарі на 2020 рік «Великі земляки: архітектор Є.О. Васильєв» була сторінка, присвячена сучаснику першого університетського архітектора — Г.Ф. Квітці-Основ'яненку. У книзі-календарі на 2023 рік ми хочемо, навпаки, згадати про сучасника Квіткі-Основ'яненка — архітектора Васильєва. Григорій Федорович Квіткі, без сумніву, був у знакових будинках Харкова, що були збудовані за проектами архітектора Є.О. Васильєва, який мешкав у місті в 1804–1832 роках. Яскраво діяльність Васильєва в Харкові характеризує його сучасник Тимофій Селіванов: «Все, что в Харькове до 1832 года построено лучше, начиная от дворянского собрания, университетских зданий и соборной колокольни до купеческих и порядочных домов, есть его, Васильева, произведение».

Поряд із тильною стороною одного з архітектурних творів Євгена Васильєва — колонного корпусу Харківського університету — з 1993 року стоїть пам'ятник

Сучасний вигляд колонного корпусу. Фото В. Горбоносова
з книги-календаря «Великі земляки: архітектор Є.О. Васильєв», 2018 р.

Пам'ятник Г.Ф. Квітці-Основ'яненку на фоні тильної сторони колонного корпусу. Фото Л. Рубаненко, 2022 р.

Григорію Квітці-Основ'яненку. Можна сказати, що два наших великих земляки знову поруч.

За проектом Є.О. Васильєва на вулиці Університетській навпроти колишнього губернаторського будинку звели новий колонний корпус Харківського університету, який включав домову церкву, актову залу, бібліотеку та обсерваторію. Архітектору майстерно вдалося поєднати його різнохарактерну функцію.

Центральна частина будівлі була оформлена чотирма колонами та двома пілястрами великого іонічного ордеру. На першому поверсі — головний вестибюль, на другому рівні — хол, на третьому — обсерваторія. Північне крило було відведене під бібліотеку, а у південному крилі розташовувалася урочиста зала.

Васильєв поділяв ідеї епохи просвітництва, натхненної античністю. В інтер'єрі архітектор для кожного корпусу використовував ордери. У храмі — доричний, в урочистій залі — коринфський. У бібліотеці архітектор застосував три ордери, що свідчить про особливий статус цього приміщення. За проектом бібліотека відтворювала структуру античної колонної зали.

Людімила Рубаненко

26

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

26

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

27

ВІСІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

28

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

29

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

30

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

1

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

2

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

28 червня — День
Конституції України

ЧЕРВЕНЬ '23

Пн		5	12	19	26
Вт		6	13	20	27
Ср		7	14	21	28
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	30
Сб	3	10	17	24	
Нд	4	11	18	25	

Макет старого Успенського собору, який постраждав від пожежі 1733 року

Вид на місто Харків з півдня, кінець XVIII ст.

Сімейний літопис Квіток

Один із найцікавіших документів з історії Харкова та Слобідської України — сімейний літопис родини Квіток, нажаль, не зберігся до наших часів. Ми знаємо про нього від тих, хто працював з ним і робив з нього виписки. Так, наприкінці 1840-х років цей документ читали Ізмаїл Срезневський та архієпископ Філарет (Гумілевський), а у 1880-ті роки історик Дмитро Багалій вивчав уже виписки Філарета, не знаючи де знаходиться оригінал цього літопису.

Розпочав вести літопис валківський сотник Іван Григорович Квітка, який згодом став Ізюмським полковником. Літопис наводить нам місцеві та державні відомості: смерті імператорів та імператриць, початок та закінчення воєн, хвороби на території Слобідської України, архієпископів та ректорів Колегіуму, напади татарських загонів. Але більш цікаві, звичайно, подро-

биці про події у Харкові, саме з цього літопису ми маємо відомості про пожежі, при яких горіли харківські церкви чи то і частина міста, як це було 31 травня 1731 року. Звичайно, що і будівництво нових храмів теж потрапило в поле зору літописців із родини Квіток. Оглядаючи словбідських полків, походи слобожан, баталії, грошові реформи, освячення води, проліт комет та затемнення сонця, напад саранчі — усе це увійшло у літопис Квіток. Звичайно, що багато відомостей про саму родину, жалування полковництва, війна і насильне захоплення села Артемівки князем Трубецьким, зустрічі між представниками родини, вінчання Стефана Квітки, приїзди Наркіса Квітки до маєтку в Основу, погребіння Івана Квітки в Успенському соборі Харкова. Після смерті полковника Івана Григоровича Квітки літопис писав його син Федір, який, скоріш за все, був останнім автором цього джерела з історії Слобідської України.

Андрій Парамонов

27

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

3

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

4

ВІВТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

5

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

6

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

7

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

8

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

9

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ЛИПЕНЬ '23

Пн	3	10	17	24	31
Вт	4	11	18	25	
Ср	5	12	19	26	
Чт	6	13	20	27	
Пт	7	14	21	28	
Сб	1	8	15	22	29
Нд	2	9	16	23	30

16 липня — День бухгалтера та аудитора України

Учасники теле-марафону з Харкова

16 липня 2022 року відбувся телемарафон з нагоди Дня бухгалтера та аудитора України зі включенням з Харкова. Щоб привітати своїх колег зі всієї України харківські представники професійних громадських об'єднань «Спілка аудиторів України», «Спілка податкових консультантів України», «Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України» зібралися у Kharkiv Media Hub. Ми приїхали з різних районів Харкова під нещадними у той день ракетними обстрілами міста з боку путінської росії.

Що приходиться на думку, коли ти знаходишся у небезпеці підвищеного рівня? Якщо зараз тебе не стане, то що від тебе залишиться на цьому світі?

Аналізуючи життя Григорія Квітки-Основ'яненка, ми розуміємо, що він займався різними справами і обіймав дуже важливі посади, наприклад, був представителем дворянства харківського повіту, працював на посаді Голови Харківської палати кримінального суду, завідував справами Товариства доброчинності. Але залишився в пам'яті нащадків як засновник ху-

дожної прози та жанру соціально-побутової комедії в класичній українській літературі.

Тож, можливо, Івана Чалого, знаного фахівця з Міжнародних стандартів фінансової звітності, земляки запам'ятають як людину, завдяки якій у нашому місті з'явилися меморіальні дошки архітекторам Сергію Тимошенку та Олександру Гінзбургу. Аудиторську фірму «Фактор-аудит» (директорка Валентина Новикова) будуть згадувати, як таку, що належала до Видавничо-консалтингової корпорації «Фактор» (президент Сергій Політучий), яка ініціювала у Харкові проведення Міжнародного музичного фестивалю KharkivMusicFest. Ну а Корпорацію «Консалтингова група «Рубаненко і партнери» (співзасновники Людмила та Леонід Рубаненки) запам'ятають як ініціатора та співорганізатора проекту «Великі земляки».

Хоча все це ми змогли зробити завдяки професії бухгалтера та аудитора!

Людмила Рубаненко

28	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
10	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
11	ВІСІТОК ВТОРНИК TUESDAY
12	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
13	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
14	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
15	СУБОТА СУБОТА SATURDAY
16	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

липень '23

Пн	3	10	17	24	31
Вт	4	11	18	25	
Ср	5	12	19	26	
Чт	6	13	20	27	
Пт	7	14	21	28	
Сб	1	8	15	22	29
Нд	2	9	16	23	30

17 липня — День етнографа України

Г.Ф. Квітка як етнограф

За часів життя Г.Ф. Квітки українська етнографія робила тільки перші кроки, під час нечисленних експедицій записувався переважно фольклор, фіксувалися яскраві обрядодії, однак про реальний побут різних верств українського народу частіше можна було знайти інформацію не у працях науковців, а в творах письменників. І ніхто з українських літераторів не дав у своїх творах стільки безцінних подробиць про повсякдення селян, міщан і панів кінця XVIII — початку XIX століття, скільки автор «Сватання на Гончарівці».

Микола Сумцов, перший дослідник даної теми (його стаття 1893 р. так і названа — «Г.Ф. Квітка как этнограф»), звернув увагу на широчезний спектр етнографічної інформації, яку ми знаходимо в художніх творах письменника. Справді, саме від Квітки ми дізнаємося про особливості зовнішнього вигляду і інтер'єрів панських, міщанських і селянських хат слобожан, про демо-

нологічні уявлення (чого вартий опис «випробування відьом», даний у повісті «Конотопська відьма» за спогадами очевидців подібних «шоу»), великодня звичаєвість знайшла відбиття в повістях «Маруся» та «От тобі і скарб», а різдвяна — в оповіданні «Панна Сотниківна», вечорниці яскраво змальовані в «Марусі» та в «Пане Халевському», про особливості сватання в старі часи дізнаємося не тільки зі «Сватання на Гончарівці», а й з невеличкого гумористичного шедеву «Підбрехач», про ритуалістику випікання весільного короваю та про весільне ряджання йдеться у повісті «Козир-дівка» та в п'єсі «Сватання на Гончарівці». Народне музикування, знахурство, поховальні звичаї, ярмаркові традиції, страви народної кухні (зокрема забуті зараз, але славетні колись «сластиони») — усе це і багато чого іншого вміщують твори Квітки, які справді є енциклопедією народного побуту слобожан XVIII–XIX століть.

Михайло Красиков

19 липня — День створення клубу «Гостинна на Дворянській»

29	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
17	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
18	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
19	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
20	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
21	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
22	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
23	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

липень '23

Пн	3	10	17	24	31
Вт	4	11	18	25	
Ср	5	12	19	26	
Чт	6	13	20	27	
Пт	7	14	21	28	
Сб	1	8	15	22	29
Нд	2	9	16	23	30

Українське літературно-художнє і етнографічне товариство імені Г. Квітки-Основ'яненка

У 1909 р. група діячів українського руху в Харкові спробувала отримати дозвіл на реєстрацію українського культурно-освітнього товариства «Українське громадське зібрання». До групи ініціаторів входили М. Міхновський, Х. Алчевська, А. Голубев, Д. Ткаченко та інші. Це був час гоніння на українські «Просвіти», тому відмова на відповідний дозвіл від місцевої влади була цілком закономірною, тим більше, що у складі підписантів були присутні особи, які мали репутацію «неблагонадійних». Так, Христині Алчевській пригадали її участь в «антиурядовому банкеті» у 1904 р. Харківський поліцейський дійшов висновку, що «з відкриттям клубу [тобто зазначеного громадського зібрання] ще більше розвіється «сепаратизм», який і без того порушує спокій такого великого міста, як Харків, а українофільська партія почне працювати майже легально».

Друге звернення до генерал-губернатора про дозвіл на заснування організації під назвою Товариства ім. Г. Квітки-Основ'яненка підписали у жовтні 1911 р. особи у складі С. Васильківського, С. Тимошенка, Н. Рикова, Н. Попової, які, з точки зору влади, не належали до «неблагонадійних».

4 березня 1912 року відбулись установчі збори «Українського літературно-художнього і етнографічного товариства імені Григорія Квітки-Основ'яненка». Головою товариства був обраний К. Бич-Лубенський, який обіймав цю посаду протягом всіх років його існування. Заходи товариства проводились до 1913 року в будинку К. Бич-Лубенського, потім у орендованому приміщенні на Чорноглазівській вулиці у будинку Трутовського, а починаючи з 1914 р. у зв'язку із зростанням популярності товариства — в будинку по вул. Садовій, 15. Важливим напрямком діяльності було відкриття української книгарні. Зростання популярності товариства

Вул. Алчевських, 24.
Будинок Бич-Лубенського.
Фото Л. Рубаненко, 2016 р.
Із Книги-календаря «Великі
земляки: Алчевські»

Прошення про
реєстрацію
товариства
з автографом
С. Васильківського

сприяло залучення до його діяльності Гната Хоткевича. Роки 1-ї Світової війни характеризувались, з одного боку, радикалізацією настроїв у товаристві, а з іншого — поліцейським тиском та переслідуваннями найбільше активних його учасників.

Після приходу до влади в Україні більшовиків інформація про діяльність товариства відсутня.

Олександр Ткаченко

30	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
24	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
25	ВІСІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
26	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
27	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
28	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
29	СУБОТА СУБОТА SATURDAY
30	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

ЛИПЕНЬ '23						
Пн	3	10	17	24	31	
Вт	4	11	18	25		
Ср	5	12	19	26		
Чт	6	13	20	27		
Пт	7	14	21	28		
Сб	1	8	15	22	29	
Нд	2	9	16	23	30	

Музи Григорія Квітки

Біля витоків першого професійного театру і першого навчального закладу для дівчаток у Харкові стояла одна й та сама людина — Григорій Квітка-Осно́в'яненко. Однак мало кому відомо, що за цим стояли дві музи — дві жінки, яких він любив.

Директором харківського театру Григорій Квітка став у 1812 році. Маючи звичку гаряче і пристрасно братися за будь-яку справу, він пішов у справу — весь, з головою і... серцем. Коли за два роки на харківській сцені зійшла справжня зірка — актриса Тетяна Пряженковська — вона полонила його жіночністю і красою. Між директором театру і актрисою спалахнуло справжнє велике почуття. Все йшло до весілля — а закінчилося сумно: родина Григорія поставила його перед вибором: або шлюб з акторкою без роду-племіні, або мати. Він вибрав матір. Тетяна сприйняла це як зраду і поїхала з Харкова до Полтави.

Водночас із театром Григорій Квітка захопився ідеєю дати жінкам освіту. Інститут шляхетних дівчат — перший у місті жіночий навчальний заклад — було засновано в 1812 році за образом і подобою Смольного інституту. Класною дамою там

була випускниця столичного Катерининського інституту Анна Вульф. «Розумна, освічена, але некрасива, вихована у правилах суворой моральності, сувора пуританка, характеру твердого і замкнутого», — так описував її племінник Квітки Валеріан.

Чому 18-річна панянка заохалася в одного із засновників інституту і його мецената, на 20 років старшого і кривого на одне око — залишається загадкою. Два роки Квітка не міг наважитися на вирішальний крок, але це стало мудрим рішенням — кращої дружини Григорій Квітка знайти б не зміг. Вони прожили разом понад два десятки років у любові та злагоді. Дослідники творчості і біографії Григорія Квітки одноставно стверджують, що саме Анна Вульф зробила чоловіка відомим письменником: вона була його першим читачем і першим цензором, утішала і надихала, створювала умови для творчості та була впевнена, що він — геніальний письменник. Дружині Квітка присвятив свою першу драматичну повість «Маруся».

Григорій Квітка-Осно́в'яненко помер у віці 64 років від запалення легенів на руках у дружини, яка теж ледь не померла від горя.

Інна Можейко

Портрет Анни Вульф

Метричний запис про вінчання Григорія Квітки та Анни Вульф, 24 жовтня 1820 р.

31

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

31

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

1

ВІСІРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

2

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

3

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

4

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

5

СУБОТА
SUBOTA
SATURDAY

6

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

СЕРПЕНЬ '23

Пн		7	14	21	28
Вт	1	8	15	22	29
Ср	2	9	16	23	30
Чт	3	10	17	24	31
Пт	4	11	18	25	
Сб	5	12	19	26	
Нд	6	13	20	27	

Гармати на площі Конституції після реконструкції. Фото І. Лаптева

Вид на будівлю Дворянського зібрання до встановлення гармат

Листівка із зображенням будівлі Дворянського зібрання з гарматами з колекції В. Завершинського

Остання стаття Г.Ф. Квітки (Основ'яненка)

Після реконструкції площі Конституції у 2011–2012 роках на відкритих майданчиках біля Харківського історичного музею, окрім танків та гармат Першої та Другої світових воєн, було виставлено 24-фунтові чавунні гармати Кріпосної артилерії XVIII століття. Знаходяться вони біля головного входу до музею. Ще у 1830-х роках ці гармати було встановлено на центральній площі Харкова перед Будинком дворянського зібрання. Гармати мають 6-дюймовий калібр і довжину ствола 315 см.

Саме цим гарматам була присвячена остання стаття, написана Г.Ф. Квіткою (Основ'яненком) «Народні спогади, коли і для чого поставлені гармати поблизу Будинку дворянського зібрання», яка була надрукована в «Литературной газете», No 36 (12 вересня 1843). У статті Григорієм Федоровичем зазначено: «За царювання імператора Павла губернатору наказано було всі гармати, які є в Харкові, придатні і непридатні до вживання, прислати в призначений завод, а порох також здати артилерійському началь-

ству. От і припинилась у нас стрільянина! Поспішили виконати наказ. Взимку зібрали й гармати, що валялися за містом на сказаному місці [на порожньому місці поблизу церкви Жон Мироносиць, біля якої був міський цвинтар], і відправили всі придатні й непридатні за приналежністю. Але, збираючи їх, не помітили дві, що вбилися в землю, вони так і залишилися. Довго б там лежали вони, та колишній у нас у Харкові військовий губернатор міста Харкова і громадянський всієї губернії, князь Петро Іванович Трубецький, дізнавшись про ті гармати, надав подання про те куди слід і отримав найвищий наказ: «згідно з поданням його, віддати ті гармати харківському дворянському зібранню, щоб вони були поставлені при виїзді з дому у вигляді тумб...

Ось вони і поставлені на влаштованих місцях за наданим малюнком».

Сьогодні подивитися на ці експонати може будь-хто з бажаючих, а разом з тим відчути себе в старовинному Харкові часів нашого видатного земляка Г.Ф. Квітки-Основ'яненка.

Людмила Рубаненко

32

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

7

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

8

ВІВТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

9

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

10

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

11

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

12

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

13

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

СЕРПЕНЬ '23

Пн		7	14	21	28
Вт	1	8	15	22	29
Ср	2	9	16	23	30
Чт	3	10	17	24	31
Пт	4	11	18	25	
Сб	5	12	19	26	
Нд	6	13	20	27	

Усипальниця родини Квіток

На декількох фотографіях Успенського собору Харкова ми бачимо в огорожі каплицю. На фото Стефана Таранушенка 1914 року лише верхи, а на фото часів Другої світової війни трішки більше видно фасад. Жодних документальних джерел про час будівництва каплиці не збереглося, ясно, що вона побудована після 1866 року, коли біля собору прибрали дерев'яні лавки. По крихах вдалося встановити, що у будівництві її брав участь полковник Андрій Валеріанович Квітка, він же був присутній і при її освяченні.

На місці, де стояла каплиця, з'явився пролом. Вивчивши його, зрозуміли, що це частина склепу. Виявилось, що біля старого Успенського собору (1682 року) було поховано родоначальника Квіток — полкового суддю Семена Афанасіїва, який ще мав прізвище Квітка. Він народився в Умані та помер у віці 80 років. У Харківському слобідському полку з 1673 р. він був призначений сотником, у 1697–1726 рр. був наказним полковником та полковим суддею Харківського полку. А через два десятки років, 1751 р., тут же був похований його онук — Іван Григорович Квітка, полковник Ізюмського слобідського козачого полку.

Про існування цих могил біля будівлі соборного храму не згадували довгі роки, вони виявилися випадково. У середині XIX ст. довкола Успенського собору розміщувалися дерев'яні лавки, які здавалися торговцям причтом храму. Але у 1866 році Харківське губернське правління розпорядилося лавки знести, щоб не псувати вигляд собору та убезпечити його від пожеж. Після знесення лавок стали зводити кам'яну огорожу з металевими ґратами, а також замошувати внутрішні двори. Саме під час замощення і було виявлено склеп Квіток. Ось чому полковник А.В. Квітка взяв активну участь у зведенні каплиці. Після освячення у каплиці

Графічна реконструкція каплиці, Ю. Тененцова

Успенський собор. Фото С.А. Таранушенка, 1914 р.

Фрагмент фото Таранушенка з каплицею

розмістили чудотворний образ Святителя Миколая, який зберігався в Успенському соборі.

Студенти Харківського національного університету будівництва та архітектури спробували відновити образ втраченої каплиці. Завдяки їм створено архітектурний ескіз, який може стати основою проєкту для відродження каплиці над прахом родоначальника Квіток. Адже Харків завжди відрізнявся благодійниками та меценатами, а відродження православної святині важливе для міста, яке шанує свою історію.

Андрій Парамонов

33

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

14

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

15

ВІСТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

16

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

17

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

18

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

19

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

20

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

СЕРПЕНЬ '23

Пн		7	14	21	28
Вт	1	8	15	22	29
Ср	2	9	16	23	30
Чт	3	10	17	24	31
Пт	4	11	18	25	
Сб	5	12	19	26	
Нд	6	13	20	27	

Ніка Хворостенко. Прапор України. Вітражний живопис, 2022 р.

наповнюють романтикою жорстокі минулі часи.

Одну з яскравих робіт про минуле Харкова створив і Григорій Квітка-Оснoв'яненко. Йдеться про заснування Харкова Андрієм Квіткою, який втік із Києва з донькою воеводи. Ми вже з вами знаємо, що перший представник роду, який жив у Харкові, не підписувався Квіткою і що Основа не була заснована родиною Квіток, та й Харків заснували до того, як представники роду прибули в це місто.

Критики цього художнього твору звертають увагу на імперські погляди Квітки-Оснoв'яненка. Вибачте, а якими вони мали бути у першій третині XIX століття? Квітка — людина свого часу, він не міг мислити категоріями сучасної людини, українця, який бореться з російською навалюю.

Між тим, у цьому переказі є багато чого, що може затьмарити погляди тогочасного автора, — це ро-

23 серпня — День Державного прапора України

Старовинний переказ Квітки про заснування Харкова

У кожного міста є свої легенди, міфи та перекази, іноді вони ідуть врозріз із реальними історичними фактами. Між тим саме вони додають історичного смаку в розповідях екскурсоводів та оповідачів. Харкову пощастило, йому присвячено багато робіт історичного характеру, та є і такі, що на-

мантичність події, велике кохання. Саме це кохання приводить до того, що втікач з Києва Андрій Квітка вірнається у Борисполі з донькою воеводи — Марією. Відданисть слуги Мухи приводить до Андрія козаків, які дають присягу на вірність Квітці. Кохання до своєї дружини Марії привело до заснування поселення Основа і зустрічі з рідним братом Григорієм, який став монахом під іменем Онуфрія. Народження сина Афанасія залишило родину втікачів назавжди в наших краях. З будівництва храму, а пізніше від Основи розпочався хутірець Харківський, ставши пізніше містом Харків. Так нам розповідає легенда Григорія Федоровича, яка, до речі, наводить правильну дату заснування на городищі харківському скиту в 1646 році.

Усе відомо сучасним харківцям, тому вони мають сумніватись у цьому переказі, але між іншим ми бачимо на портретах Квітки-Оснoв'яненка золотий ланцюг, з яким він ніколи не розлучався. Начебто на ньому вибита якась молитва, і пов'язана вона з історією родини Квіток. Саме цей золотий ланцюг згадується і в легенді як одна зі збережених святинь роду, принесена у Харків Андрієм Квіткою.

Андрій Парамонов

Ніка Хворостенко. Ода Харкову. Вітражний живопис, 2022 р.

34

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

21

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

22

ВІСТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

23

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

24

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

25

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

26

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

27

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

24 серпня — День
Незалежності України

СЕРПЕНЬ '23

Пн	7	14	21	28
Вт	1	8	15	22
Ср	2	9	16	23
Чт	3	10	17	24
Пт	4	11	18	25
Сб	5	12	19	26
Нд	6	13	20	27

23 серпня — День міста-героя Харкова

1 вересня — День знань

Фрагмент плану м. Харкова
1887 року

Інститутський сад

Григорій Федорович Квітка — один із засновників Інституту шляхетних дівчат

15 вересня 1912 року в харківському інституті шляхетних дівчат відбулося святкування сторіччя з дня його утворення. Лунали промови, присвячені історії та значенню інституту у справі жіночої освіти. І не випадково згадувалось ім'я Григорія Федоровича Квітки-Основої-Яненка, чий портрет було вирішено виставити в урочистій залі. Професор М.Ф. Сумцов вже давно пропонував міській думі встановити пам'ятник Квітці у Мироносицькому сквері по Сумській вулиці поблизу інституту.

«Жіноча освіта, ідея про яку ледве теплилася в провінції початку 19 століття, знайшла в особі Г.Ф. Квітки ревного поборника та захисника. Завдяки його турботам, зусиллям та особистим матеріальним витратам у Харкові виник інститут шляхетних дівчат», — стверджував Сумцов.

Інститут, що був заснований у 1812 р. за ініціативою Г.Ф. Квітки, існував спочатку на кошти дворянства Слобідсько-Української губернії, а від 1818 р. за клопотанням Квітки, якому було довірено головне управ-

ління справами закладу, був прийнятий під Високе заступництво імператриці Марії Федорівни.

В інституті Квітка знайшов і свою долю — одружився з класною дамою Анною Вульф.

У 1919 році Харківський інститут шляхетних дівчат назавжди залишив Харків і спочив у Бозі в еміграції. Його будівля на вулиці Сумській була зруйнована під час Другої світової війни... А інспектор інституту М.П. Савінов залишив нам свій вірш, який присвятив пам'яті засновника інституту Г.Ф. Квітки:

Ты умер, но жива душа твоя
В разумных отраженьях бытия —
В твоих творениях, писатель!
Ты умер, только седцем вечно жив
И, светлый храм науки сотворив,
Доволен ты, его создатель!
Внимай, смотри духовно ты кругом:
Гордись своим бессмертным торжеством,
Как им гордится (вся) Украина.
Ты славный, лучший из ее сынов...
Ты — «Квитка» из венка ее цветов
Всегда красы необычайной!

Микола Шемет

35

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

28

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

29

ВІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

30

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

31

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

1

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

2

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

3

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

СЕРПЕНЬ '23

Пн		7	14	21	28
Вт	1	8	15	22	29
Ср	2	9	16	23	30
Чт	3	10	17	24	31
Пт	4	11	18	25	
Сб	5	12	19	26	
Нд	6	13	20	27	

Квітка (Основ'яненко)
Григорій Федорович.
Портрет, писаний
на дереві, в овалі,
42:32 см.
1820-і рр. (?) з
колекції
п. Александрова,
Вороніж

Г.Ф. Квітка — повітовий маршалок

На початку 1809 р. Григорій Федорович разом із братом Андрієм Федоровичем переїжджає на проживання до Харкова у зв'язку з обранням останнього на посаду маршálка шляхти (предводителя дворянства) Харківської губернії.

Маршáлок шляхти (пол. Marszałek szlachty) або предводитель дворянства (рос. предводитель дворянства) — виборна посада шляхетського самоврядування за часів Великого Князівства Литовського та Російської імперії. Ділилися на губернських і повітових. Юридично в Російській імперії відрізняли власне шляхту від дворянства та офіційно не використовували термін «маршалок шляхти» для російського дворянства в документах. Губернський маршалок в ієрархії чинів знаходився відразу після губернаторів. Обирався губернськими шляхетськими зборами і затверджувався імператором. Повітовий маршалок шляхетства (рос. предводитель дворянства) вибирався повітовими зборами під час загального губернського дворянського зібрання та затверджувався губернатором. Повітовий «предводитель» шляхетства головував також у повіто-

вих земських зборах, у повітовій освітній раді, у повітовому з'їзді та в інших місцевих органах.

Григорій Федорович мав велику повагу серед харківських дворян: з 1816 до 1825 р. його чотири рази поспіль обирали повітовим предводителем дворянства. У 1813 р. завдяки зусиллям Григорія Федоровича було видано імператорський указ про відкриття в Харкові кадетського корпусу, за що у 1825 р. він був нагороджений орденом св. Анни 2-го ступеня; як ватажок харківського повіту він виклопотав у матері тодішнього російського імператора Марії Федорівни прийняття інституту благородних панянок під її заступництво, внаслідок чого інститут був відокремлений від ведення добродійного товариства та вступив під ведення особливої ради під проводом губерньського ватажка, що значно покращило становище інституту.

Наприкінці вересня 1840 р. Григорія Федоровича Квитку обирають головою палати кримінального суду. У 1842 р. він отримує чин надвірного радника і в цьому ж році подає до Міністерства юстиції клопотання про створення спеціальних притулків для малолітніх злочинців.

Ігор Шевцов

Г.Ф. Квітка у був
похований на
Холодній Горі, згодом
могила перенесена
на старий цвинтар на
Пушкінській вулиці.
Зараз на колишньому
німецькому
цвинтарі (з боку вул.
Студентської)

36

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

4

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

5

ВІСІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

6

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

7

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

8

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

9

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

10

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ВЕРЕСЕНЬ '23

Пн		4	11	18	25
Вт		5	12	19	26
Ср		6	13	20	27
Чт		7	14	21	28
Пт	1	8	15	22	29
Сб	2	9	16	23	30
Нд	3	10	17	24	

17 вересня — День рятівника України

Вулиці колишньої Аравії

Землі за греблею Квіток через річку Харків між лівим берегом річки Лопань та протокою Нетіч належали родині Квіток і входили в земельну дачу села Основа. Лише невеличка частина тут належала обивателям Харкова, де були їхні сади. Землі тут були піщані зі значною кількістю невеличких озер-старич, і Квіткі здебільшого здавали їх в оренду для вирощування баштанів.

Після смерті Федора Квіткі у 1807 році його син Андрій став продавати землі під забудову вздовж дороги з Харкова на Основу, так почало формуватися передмістя Москалівка, а дорога та отримала назву Москалівської вулиці. Уздовж річки Лопань у Квіткі купували землю купці Карпови, Серікови, Петренки, Безходарні. У 1860-ті роки землі старої Основи вже поступово заселялись міськими жителями, залишилось лише урочище Аравія. Черга до неї дійшла, коли Москалівську вулицю з'єднали з передмістям Заїківка. І землевласнику Основі Валеріановичу Квітці нічого не залишилось, як у 1883 році передати місту безкоштовно землі під вулиці і почати продавати на них дворові місця під забудову. Так на мапі Харкова з'явилися вулиці, пов'язані з родиною Квіток: Основ'янська, Квіткинська, Валеріанівська, а також Квіткинська площа.

У ці ж часи на колишній Аравії розпочинається жвава торгівля, населення росте, будуються нові фабрики, училище, 4-та пожежна частина. А згодом на землях родини купця Гольберга — Трохосвятительська церква. Цікаво, що Квіткі залишили собі доволі ліси шматки землі між Основ'янською вулицею та річкою Лопань для власного городу, на якому вирощувалась для їхнього столу величезна кількість овочів, кавунів, динь...

Андрій Парамонов

Баштан, картина Йосифа Крачковського. Так виглядали землі Основи у першій третині XIX ст.

Москалівка, Аравія та Заїківка на мапі Харкова 1870 року

Основ'янський районний відділ ДСНС Харківської області на колишній Квіткинській площі, фото В. Горбоносова, 2022 р.

37

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

11

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

12

ВІВТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

13

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

14

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

15

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

16

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

17

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

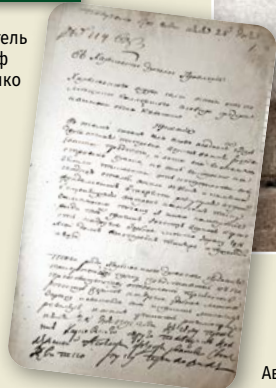
ВЕРЕСЕНЬ '23

Пн		4	11	18	25
Вт		5	12	19	26
Ср		6	13	20	27
Чт		7	14	21	28
Пт	1	8	15	22	29
Сб	2	9	16	23	30
Нд	3	10	17	24	

18 вересня — День батька

Святитель
Йоасаф
Горленко

Автограф Федора Квітки, 1791 р.

Дерев'яний будинок Федора Квітки
в Основі. Фото Г. Лукомського,
1914 р.

Федір Іванович Квітка

Федір Іванович Квітка народився 15 лютого 1745 року в родині полковника Ізюмського слобідського полку Івана Григоровича Квітки та Параскеви Андріївни, народженої Горленко, чий брат Йоасаф був єпископом Білгородським та Обоянським. До ліквідації слобідських полків був полковим суддею Харківського полку, у відставку вийшов у чині капітана. Володів маєтками в селах Основа, Верещаківка, Семенівка; хуторах Іванівка, Клочки, Підіванівський.

Служив у Совісному суді, дійшов до чину колезького радника, обирався у 1783–1798 роках Харківським повітовим предводителем дворянства. Кавалер ордену святого Володимира IV ступеня, нагороджений у 1804 році. Побудував в Основі дерев'яний палац, дерев'яну Іоанно-Предтечинську церкву, висадив ландшафтний парк, фруктові сади. Під вітарем церкви він влаштував родовий склеп.

Був доволі демократичною людиною, в Основі його діти та сусіди заснували любительський театр, сина Григорія відпустив у монастир. Опікувався родичами, особливо тими, кого поважав и любив.

Співробітник «Украинского вестника» Іван Вернет так висловлювався про Ф.І. Квітку: «Я не видел старика, ему подобного любезностью характера, редкою простотою нравов, пленительного приятностью в обращении, искусством шутя сказать полезные истины и отменным даром принаравливаться ко всякому возрасту. Недоставало ему только родиться в недостатке, чтоб быть отличным артистом во многих искусствах». Від дружини Марії Василівни Шидловської мав дітей: Андрія, Григорія, Дмитра, Єгора, Параскеву, Єлизавету, Марію та Івана. Смерть яких і герої нашого календаря — Григорій Федорович Квітка-Основ'яненко.

Помер 1 січня 1807 року, похований у склепі Іоанно-Предтечинської церкви села Основа.

Андрій Парамонов

38

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

18

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

19

ВІТРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

20

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

21

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

22

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

23

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

24

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ВЕРЕСЕНЬ '23

Пн	4	11	18	25
Вт	5	12	19	26
Ср	6	13	20	27
Чт	7	14	21	28
Пт	1	8	15	22
Сб	2	9	16	23
Нд	3	10	17	24

Бібліотека Квіток

Рід Квіток — один із найславніших в історії Слобідської України. Імена предків письменника зустрічаються в документах слобідських полків із 1660-х років, а згаданий вище Григорій Семенович Квітка був не тільки гостинним господарем, містобудівником, воєначальником, але і збирачем книг. Деякі з них також знаходяться тепер у колекціях бібліотеки ім. В.Г. Короленка.

Синопис, или Краткое собрание о(т) ра(з)личны(х) лѣтописцев о началѣ славяно-рос(с)ійского народа и первоначальных кн(я)зе(х) Б(о)госпасаемаго града Києва... По бл(а)г(осло)венію... Іннокентія Гізієля... — Київ, друкарня Києво-Печерської Лаври, 7188 (1680). На звороті титульного аркуша — власницький напис Василя Квітки, без дати, на арк. 129, звороті — його дарчий напис Харківському колегіуму, без дати.

Галятювський Іоанкій Н(е)бо нове, з новими звѣздами сотворенное... Могильов, друкарня М. Воцанки, 1699. На нижньому форзаці — власницькі написи Романа Григоровича Квітки (після прізвища закреслено: «Афанасьева»), Ірини Григорівни Ковалевської, без дати, кирилицею, скорописом. На аркуші 1 — латинський пам'ятний напис про те, що після смерті Василя Квітки ця книжка була приєднана до «Бібліотеки Харківської колегії» в 1735 р.

Тріодіон, сі ест Тріписнец... (Тріодь цвітна). — Київ, друкарня Києво-Печерської Лаври, 1702. Наприкінці книжки на 8-му нумерованому аркуші — два власницькі написи Василя Квітки, латиною, без дати, різними чорнилами. Пізніше книжка перебувала в бібліотеці Харківського Покровського монастиря, в Єпархіальному музеї, Музеї українського мистецтва. Максимович Іоан, Б(огороди)це Дѣво Книга наречена о(т) Троици Прес(вя)тия пре(д)вѣки сложенна... —

Книжки із бібліотек представників роду Квіток у фондах Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г. Короленка

Чернигов, 1707. На нижньому форзаці — дарчий напис харківського городничого Тимофія Голуховича «господину полковнику Харковскому Григорію Семеновичу Квѣтцѣ Афонасіеву», без дати, скорописом; пам'ятний запис Івана Григоровича Квітки, без дати, скорописом: «Книга сія раба Б(о)жія Іоана Квѣтки По(л)ковниченка Харковского а дана ему о(т) Родителя в благо(с)ловеніє для наученія в Киев вѣршов славенски(х) сложящихся в славно(м) граде Чернѣговѣ в Коллегіум также Че(р)нѣговско(м)...», малюнки. На 1-му нумерованому аркуші після титульного аркуша — латинські написи — власницький та напис про передачу книги Василем Квіткою бібліотеці Харківського колегіуму.

Вареній Бернард, Географія генералная н(е)б(ес)ный и земноводный круги... — Москва, 1718. На нижньому форзаці — пам'ятний запис скорописом, чорнилами: «Книга сія куплена в Москвѣ Царствующе(м) Градѣ мною Іваном Квѣткою на печа(т)ном Дворѣ а дал я за нея 3 рубль 1722 году... авгу(с)та». На звороті титульного аркуша — латинський пам'ятний напис про передачу Василем Квіткою цієї книжки в бібліотеку Харківського колегіуму.

Ігор Лосієвський

39

25

26

27

28

29

30

1

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

ВІСІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ВЕРЕСЕНЬ '23

Пн	4	11	18	25
Вт	5	12	19	26
Ср	6	13	20	27
Чт	7	14	21	28
Пт	1	8	15	22
Сб	2	9	16	23
Нд	3	10	17	24

8 жовтня — День художника України

Коваленко Г.
Портрет Квітки. 1898 р.

Головаш Ю. Нова набережна
р. Харків. Із серії «Харків».
Світлопоявора, 1972 р.
Із колекції ХХМ

Мироненко В. Харківська набережна.
Із серії «Новий Харків». Кольор. офорт,
акватинта, 1953 р. Із колекції ХХМ

Віртуальна виставка з колекції Харківського художнього музею

Неординарна постать Григорія Квітки-Основ'яненка, його всебічна обдарованість приваблювала до себе літературознавців, істориків, філософів і бібліографів. Не стояли осторонь й художники.

Перші портретні зображення письменника створено українським графіком і живописцем Д. Кітченком (у 1820–21 рр.) та рисувальником М. Башиліовим (опубліковано в «Молодику» за 1844 р.). Відомо, що портрет Квітки заохотився написати Т. Шевченко. Після смерті Квітки до його образу зверталися Г. Коваленко, П. Мартинович, П. Борель, О. Тюлев, гравіював Ю. Барановський та інші митці. Їхні роботи сягають Квітчиних прижиттєвих зображень. Дуже важливими були для художників спогади сучасників про те, яке враження справляла на оточення зовнішність Квітки та судження про нього. У XX столітті особистість Квітки привабила Б. Фрідкіна, В. Чеканюка, А. Базилевича, В. Чебаніка...

У Харківському музеї Слобідської України ім. Г. Сковороди (1920–1929), у якому зосередилися експонати,

що представляли життя та діяльність письменника, поряд зі стародавніми малярськими портретами зберігалися і портрет прозаїка, виконаний М. Уваровим, і два живописних портрети роботи невідомих авторів. Спрямований на збереження пам'яті про місця, пов'язані з Квіткою, знайий харківський пейзажист С. Васильківський створив не один твір. У колекції ХХМ представлено краєвид «Гребля Квітки-Основ'яненка», в роки Другої світової війни було втрачено ще один твір С. Васильківського, пов'язаний з ім'ям Квітки — «Художник Ткаченко в Карпівському саду». До плеяди митців Харкова ХХ ст., які приділили значну увагу у своїй творчості архітектурним спорудам Харкова, пов'язаним із життям Квітки, належать В. Мироненко, О. Довгаль, Ю. Старостенко, Ю. Головаш та ін. Кожен із них у притаманній йому манері відтворив образ Харкова ХХ ст. Художники вдало показали історичний Харків таким, яким він був, передаючи всю красу та атмосферу власного часу. Такі роботи дозволяють дослідникам побачити місто очима сучасників, зазнати у різні епохи.

Лариса Абраменко

40	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
2	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
3	ВІВТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
4	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
5	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
6	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
7	СУБОТА СУБОТА SATURDAY
8	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

ЖОВТЕНЬ '23

Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	31
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

14 жовтня — День Українського козацтва

Село Основа на мапі 1805 року

Титульна сторінка книги «Записки о слободских полках»

Ілля Іванович Квітка

Ілля Іванович Квітка народився у 1748 році в родині Ізюмського полковника Івана Григоровича Квітки. В службу вступив після смерті батька у 1754 році підхорунжим Харківського слобідського полку. Перед ліквідацією слобідських полків служив ротмістром. Перейшов у регулярний Брянський піхотний полк сержантом, звідки вийшов у відставку капітаном. З 1 червня 1780 року поступив на службу стряпчим Харківської верхньої розправи, а з 1 жовтня 1783 року став суддею Харківського повітового суду. У 1786 році дворянство обрало його депутатом для розгляду дворянських доказів. У тому ж році обраний засідателем Харківського верхнього суду, а через два роки — засідателем у «Приказ общественного призрения». 26 липня 1789 року отримав чин колезького асесора і вийшов у відставку 8 січня 1791 року. У 1792 році повернувся на військову службу, у чині капітана служив у Чугувському сторожовому регулярному полку, а по-

тім у Чугувському козачному полку. Вийшов у відставку прем'єр-майором 25 лютого 1793 року.

Був власником частини села Основа, оскільки не був одружений і не мав дітей, залишив свою частину маєтку старшому племіннику Андрію Федоровичу Квітці. Володів у Харкові двома крамницями. Наприкінці життя був доволі набожним, відвідував тільки священників. Дарував книжки у бібліотеку Харківського колегіуму.

Харківський письменник початку XIX ст., автор історичного дослідження про слобідські полки, виданого в Харкові у 1812 році коштом його племінника Григорія Федоровича Квітки; заміток до історії України; життєпису преосвященного Йоасафа Горленка; «Краткого исторического описания Малой России», виданого у 1848 році.

Помер після 1814 року, похований на Основі у родовому склепі.

Андрій Парамонов

41

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

9

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

10

ВІСТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

11

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

12

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

13

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

14

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

15

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

14 жовтня — День
захисників і захисниць
України

ЖОВТЕНЬ '23

Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	31
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

Дмитрівська церква в Харкові

Дмитрівська церква в Харкові належить до найстаріших храмів міста (за деякими даними, не раніше 1600 року). Присвячена святому великомученику Дмитру Мироточивому Солунському, якого харків'яни вважали захисником від татарських набігів.

У 1764 році на місці старої церкви збудували новий дерев'яний храм з окремою дзвіницею. Але 1804 року в Дмитрівській церкві сталася пожежа. Нову, вже кам'яну, церкву будували за проектом та під наглядом відомого харківського архітектора Є. Васильєва. Храм у 1807 році був споруджений у стилі ампір.

У ті часи навпроти Дмитрівської церкви мешкав відомий харків'янин Григорій Квітка-Основ'яненко. Саме у цьому храмі вінчали та відспівували великого письменника.

Парафія згодом ставала багатшою, що дало змогу прибудувати до храму ще 2 бокові вівтарі, кам'яну дзвіницю. На території храму було збудовано 2-поверховий будинок для його служителів.

У 1885–1896 рр. за проектом архітектора М. Ловцова храм було ґрунтовно реконструйовано в еклектичних формах російського стилю.

Дмитрівська церква на той час вміщала понад 2000 парафіян і вважалася найбільшою у Харкові.

У радянський період (1930 р.) церква була закрита та передана клубу «Автотор». Довгий час у обезголовленому храмі розташовувалась оборонно-спортивна організація ДТСААФ, і в післявоєнний період — кінотеатр «Спорт».

Сьогодні храм поступово відроджується і має стати ще однією перлиною старого Харкова.

Володимир Лопатько

Дмитрівська церква,
арх. Є. Васильєв.
Фото В. Досєкіна,
1864 р.

Дмитрівська церква.
Фото В. Горбоносова,
2019 р.

Дипломний проєкт реставрації
С. Моїсєєно, керівник доц. В. Лопатько,
ХНУБА, 2007 р.

42

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

16

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

17

ВІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

18

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

19

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

20

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

21

СУБОТА
SUBOTTA
SATURDAY

22

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ЖОВТЕНЬ '23

Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	31
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

Сюжет Квіткі — «Ревізор» Гоголя

Хто підказав Гоголю сюжет «Ревізора»? Головною і найпоширенішою відповіддю буде — сюжет Гоголю підказав Пушкін. Але якщо прочитати п'єсу Григорія Квіткі-Основ'яненка «Приїжджий из столицей, или Суматоха в уездном городе» — не може не виникнути питання про схожість сюжету із «Ревізором».

Є безліч різних версій, але ось факти. Квітка написав «Приїзжего...» 1827 року, а Гоголь «Ревізора» — 1836 року. Коли Квітка дізнався про постановку «Ревізора», він дочекався виходу друком п'єси, зібрав друзів, прочитав їм свого «Приїзжего...» і гоголівського «Ревізора». Гості були трішки шоковані, бо офіційно Квітчин текст був цензурований 1827 року, потім розійшовся списками, але не був поставлений на сцені і не надрукований аж до 1940 року.

Що у сухому залишку? Відомо, що Гоголь читав «Пана Халаявського». Відомо, що Гоголь послався на підказку Пушкіна, але вже після смерті останнього, також відомо, що на пряме запитання Аксакова, чи читав він п'єсу Квіткі, Гоголь відповів, що чув про неї, але не читав. Ще одна версія, яку підхопили дослідники творчості Гоголя — сюжет про ревізора зі столиць був на той час фольклорним. Тому зараз можна говорити лише про те, що Григорій Квітка-Основ'яненко написав свій текст раніше за Гоголя.

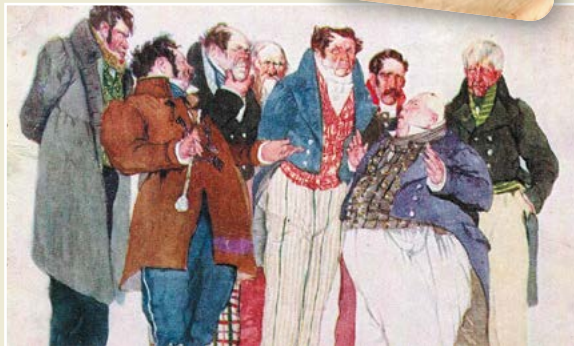
Про те, звідки він взяв сюжет, відомостей немає, але зважаючи, що він був повітовим предводителем дворянства (1817–1828 рр.), совісним суддею і багато спілкувався — то не дивно. Також цікаво, що слова «оригінальна п'єса» — зникла з афіш «Ревізора» після 1937 року.

Євген Маслов

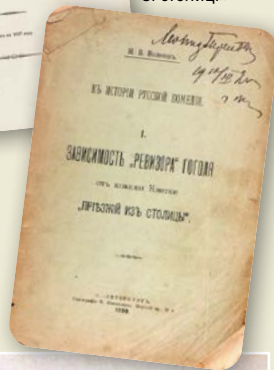
Ф.А. Моллер. Портрет М.В. Гоголя. П. о., 1841 р.

Д.Н. Кардовський. «Гості». Поштова картка Вид. Академії мистецтв СРСР 1952 р.

Публікація 1899 року про залежність «Ревізора» Гоголя від комедії Квіткі «Приїжджий зі столиці»

43

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

23

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

24

ВІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

25

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

26

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

27

П'ЯТНИЦА
ПЯТНИЦА
FRIDAY

28

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

29

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

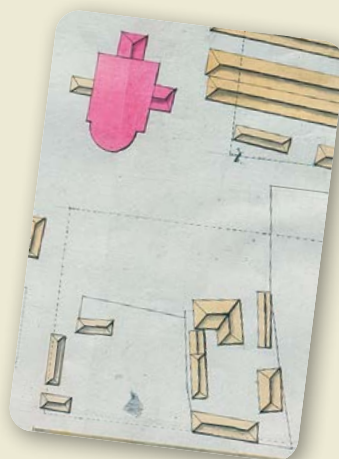
ЖОВТЕНЬ '23

Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	31
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

Колишнє село Квіток — Вільхуватка.
Фото А. Парамонова, 2016 р.

Підвір'я Квіток у цитаделі фортеці
Харкова та старий Успенський собор

Семен Афанасьєв — родоначальник родини Квіток

Семен Афанасьєв (Афанасійович, Панасович), народився в м. Умані, батько його був полковником у Гадячі, а сам він переселився у Харків у 1666 році. На 1673 рік ми бачимо його сотником Харківського полку, а з 1697 року і до кінця життя у 1726 році він був наказним полковником та полковником суддею. Ніколи не підписувався прізвищем Квітка, першим це прізвище став використовувати його старший син — полковий писар, а згодом полковник Григорій Семенович. Будучи шурином харківському полковнику Федору Донцю-Захаржевському він доволі швидко закріпився серед місцевої еліти і почав збирати землі навкруги Харкова та Золочева. Спершу він якимось дивом отримав у володіння Основу, яка начебто повинна була належати Покровській церкві міста Харкова, на цих землях він став оселяти підданих черкас.

На початку XVIII століття він засновує Афанасіївку, де будує свій будинок, який було оточено дубовим стоячим тином. Як осадчий він відомий тим, що заснував ще декілька сіл на теренах харківського полку. По-перше, Семенівку біля сучасного села Польове. По-друге, Гуляй Поле (Коси). Третє село — Олексіївка — назване на честь його молодшого сина Олексія, який був сотником Золочівським та Деркачівським. А ще села Лозова та Вільхуватка, хутори Лопанський, Гороховий та Клочки.

На 1722 рік мав 117 дворів на 479 підданих черкас. На сучасній вулиці Квітки-Основ'яненка у нього було велике дворове місце, і за його часів вулиця мала назву Пана Судді. Семен Афанасьєв відомий також переданням у дар книжок до Курязького Преображенського монастиря.

Помер у 1726 році у 80 років, похований біля Успенського собору міста Харкова.

Андрій Парамонов

44

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

30

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

31

ВІВТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

1

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

2

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

3

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

4

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

5

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ЛИСТОПАД '23

Пн		6	13	20	27
Вт		7	14	21	28
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

9 листопада — День української писемності та мови

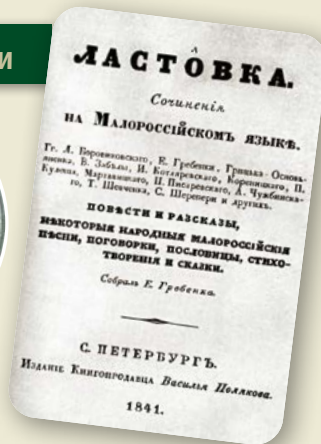

«Євген Гребінка» — ювілейна срібна монета номіналом 5 гривень. 2012 р.

Портрет Є.П. Гребінки, який зберігається в музеї Т.Г. Шевченка. За твердженням Л.Ф. Стеценка, створений А. Мокрицьким у 1832–1833 рр.

Альманах «Ластівка», 1841 р.

Григорій Квітка та Євген Гребінка

Два видатних українці — Григорій Квітка та Євген Гребінка, які зробили вагомий внесок у розвиток української писемності та мови, достойні того, щоб ми згадали про них саме 9 листопада!

Гребінка Євген Павлович — український письменник, байкар, педагог, видавець. Загальна оцінка Гребінчиних творів дана П. Кулішем в «Основі» (1861 р.); С. Єфремовим в «Історії українського письменства» (1917 р.); Лесевичем у статті «Опыт характеристики Е. Гребенки» (1904 р.) та ін. С. Єфремову належить характеристика українського байкаря, яка найбільш образна: «Як мітичний Антей, що набирався сили, торкаючись матері-землі, так і Гребінка (та й чи один-же то він?) набрався справжньої творчості, обертаючись до рідного письменства й рідної мови, єдино лиш цим здобув він права на певне місце в літературі...». Квітка і Гребінка добре знали один одного. Вони спілкувалися при особистих зустрічах та листувалися. Григорій Данилев-

ський у 1855 році писав, що після зустрічі з Григорієм Федоровичем в Основі Євген Гребінка став ревним повіреним Квітки в його літературних справах у Петербурзі. Сам же Гребінка у листі до Квітки від 14 вересня 1838 року пише: «...Я читав ваше такеж [Козир-дівку] рукописне, у цензурі; прочитав та аж облизався! Та й подумав: Господи мій милостивий! Як то народ наш пише гарно по-нашому, і чом от у тії журнали нічого такого не беруть? А далі згадав, що й у мене є зо дві, чи зо три приказок, та є знайомий чоловік Котляревський, та ще може зо два таких, що пишуть християнською мовою, та й кажу собі: а нехай я поклонюсь добрим людям, та зберу невеличкий «Збірничок», нехай собі ходить по білому світові, хай потіша православних!». «Збірничок» — це альманах «Ластівка», що таки видав Гребінка у 1841 році в Петербурзі.

На честь Євгена Гребінки на початку XX століття названі місто й залізнична станція у Полтавській області.

Людмила Рубаненко

45

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

6

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

7

ВІТРОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

8

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

9

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

10

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

11

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

12

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ЛИСТОПАД'23

Пн		6	13	20	27
Вт		7	14	21	28
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

17 листопада 1804 року — день заснування Харківського університету

Головний корпус Харківського університету.
Гравюра 1840-х рр. з публікації у газеті
«Харківські губернські відомості»

Г.Ф. Квітка — член Товариства наук при Харківському університеті

5 (17) листопада 1804 р. було підписано Стверджувальну грамоту та Устав Харківського імператорського університету, який був заснований за ініціативи відомого громадського діяча, вченого, просвітителя першої половини XIX ст. В.Н. Каразіна (1773–1842). Церемонія урочистого відкриття першого у Східній Україні університету відбулась у провінційному Харкові 17–18 січня 1805 р. На цих урочистостях був присутній і Григорій Федорович Квітка.

Учені університету ставилися до Г. Квітки з великою повагою. Одним із доказів цього стало те, що у травні 1817 р. він був обраний членом Товариства наук, заснованого при Харківському університеті. У зв'язку з цим

Сторінки з університетського видання «Труди общества наук», Харків, 1817 р. Із фондів ЦНБ ХНУ ім. В.Н. Каразіна

Г. Квітка постійно спілкувався з професорами різних факультетів та інших відділень (П.П. Гулак-Артемовський, Г.П. Успенський, І.Я. Кронеберг, Т.О. Осиповський та ін.), беручи участь в обговоренні доповідей і рефератів викладачів університету на засіданнях Товариства.

Після смерті Г.Ф. Квітки-Оснoв'яненка передові професори університету постійно дбали про увічнення пам'яті письменника, редагували й видавали його твори, писали про нього (І. Срезневський, А. Метлинський, О. Потебня, М. Сумцов, Д. Багалій, О. Ветухов та ін.).

Ірина Кононенко

46

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

13

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

14

ВІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

15

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

16

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

17

П'ЯТНИЦА
ПЯТНИЦА
FRIDAY

18

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

19

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ЛИСТОПАД '23

Пн		6	13	20	27
Вт		7	14	21	28
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

21 листопада — День Гідності та Свободи

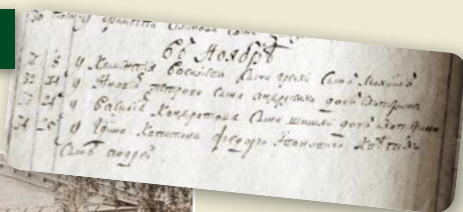
Андрій Федорович
Квітка

Автограф,
1807 р.

Андрей Федорович Квитка

Колонний портик палацу
Андрія Квітки.
Фото Г. Лукомського, 1914 р.

Метричний запис
про хрещення Андрія
Федоровича Квітки,
1774 р.

Андрій Федорович Квітка

Старший син у родині Федора Івановича та Марії Василівни Квіток, Андрій, народився в селі Основа і був хрещений 25 листопада 1774 року в Іоанно-Предтечинській церкві. Завдяки своєму походженню, цілеспрямованості і, головне, бажанню, він зробив блискучу кар'єру. Як і більшість дворянських дітей того часу був записаний у гвардійський полк, але службу розпочав у Харківському легкокінному полку, з 1793 року перейшовши у Ніженський карабінерний полк, звідки вийшов у відставку прем'єр-майором. Він був одним із засновників губернської міліції по боротьбі з Наполеоном, де командував бригадою у Харківському повіті і на цьому отримав чин підполковника. Слобожанська еліта довгі роки не бажала іншого предводителя дворянства Слобідсько-Української губернії. Спочатку його обрали у 1807–1810 рр. повітовим маршалком, а з 1810 до 1826 та з 1831 до 1835 року він був губернським маршалком. Перерва була на той час, коли він був губернатором Псковської губернії.

У Харкові Андрія Федоровича знали майже всі жителі. Веселий, душевний характер, відкрита манера спілкування, весь час із радістю на обличчі, спокійний, урівноважений, твердий — таким і повинен бути представник славного козацького роду.

У 1817 році маєток Андрія Федоровича відвідав імператор Олександр І: «Смоляные бочки горели на всем расстоянии дороги от Харькова до Основы. Император, войдя в великолепный дом Основы, с оранжереями, богатою мебелью, огромными зеркалами и мраморными статуями, спросил с улыбкой: «Не во дворце ли я?»».

На 1835 рік Андрій Квітка був сенатором і таємним радником. Помер 6 квітня 1844 року, похований у родовому склепі Квіток у вівтарі церкви в Основі.

Від першого невдалого шлюбу з Параскевою Миколаївною (1778–1808) усі діти померли у дитинстві. Від другої дружини — Єлизавети Миколаївни Бердяєвої (1796–1842) народилися Марія, Валеріан, Костянтин.

Андрій Парамонов

47

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

20

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

21

ВІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

22

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

23

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

24

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

25

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

26

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

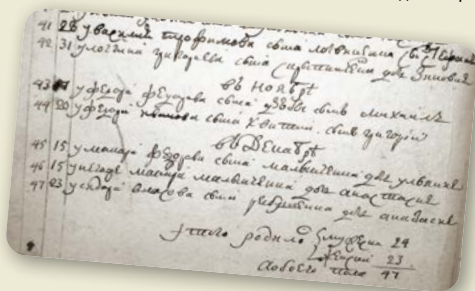
ЛИСТОПАД'23

Пн		6	13	20	27
Вт		7	14	21	28
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

29 листопада 1848 року — день народження Г.Ф. Квітки

Вид на Дмитрівську церкву з пожежної каланчі, внизу білосніжний будиночок, де жила мама Григорія Квітки. Фото 1905 р. Публікується вперше

Метричний запис про хрещення Г.Ф. Квітки 20 листопада 1778 р.

Мама Квітки-Основ'яненка

Мамою Григорія Федоровича Квітки була представниця іншого старовинного роду Слобідської України — Марія Василівна Шидловська, яка народилась у 1746 році.

Змолоду вона їздила верхи, мала маленьку рушницю, спритно стріляла з неї і нерідко влучала у птахів краще, ніж її рідні брати Микола і Орест. Родич Квітки-Основ'яненка — Микола Юрійович Квітка так її описує: «очень образованная, но гордая, самолюбивая и суровая женщина». Деякий час вона жила в Петербурзі, про що нам відомо із листування, наприклад за 1792 рік.

Родина Квіток з весни до глибокої осені проживала в Основі, взимку ж перебиралась у садибу біля Дмитрівської церкви по Катеринославській вулиці. У білосніжному старовинному будинку жила Марія Василівна і після смерті чоловіка, син її, Григорій Федорович Квітка, знімав поруч квартиру, де жив зі своєю дружиною. Поруч, окрім Дмитрівської церкви, був і Інститут шляхетних дівчат.

У 1814 році Марія Василівна почала хворіти і вирішила остаточно поселитись в Основі. На її прохання у східному крилі палацу Квіток було засновано домову Покровську церкву. «По долгу христианскому имею я всеусердное желание для спасения души своей и для поминовения своего мужа часто слушать в храме Божественную службу, но по слабости здоровья моего, с престарелыми летами сопряженной, не могу в зимнее время быть в приходской церкви и чрез то к крайнему моему прискорбию лишаюсь душеспасительного слышания св. литургии...». Цей храм було освячено 27 вересня 1814 року, у ньому спочатку взимку, а потім і у всі дні проводили богослужіння місцеві священники. Покровську домову церкву в Основі остаточно закрили після смерті Андрія Квітки у 1844 році, який до своїх останніх днів беріг її як пам'ять про матусю.

Марія Василівна Квітка померла 29 вересня 1828 року і була похована у родовому склепі під трапезною парадальною церкви села Основа.

Андрій Парамонов

48	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
27	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
28	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
29	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
30	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
1	П'ЯТНИЦА ПЯТНИЦА FRIDAY
2	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
3	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

ЛИСТОПАД'23

Пн		6	13	20	27
Вт		7	14	21	28
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

6 грудня — День Збройних Сил України

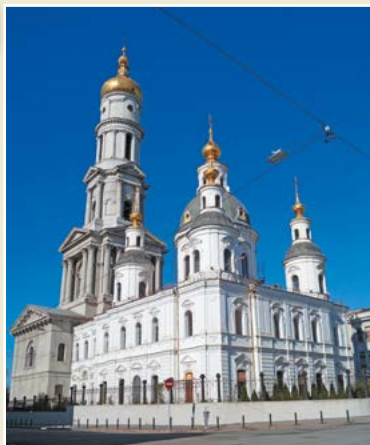

Село Основа
на гравюрі
кінця XVIII ст.

Полковник Іван Григорович Квітка

Середній син харківського полковника Григорія Семеновича Квітки, Іван, народився у Харкові у 1706 році. В десять років він був записаний на службу підпрапорним. Брав участь у Гілянських походах. Саме там його було засватано за доньку Прилуцького полковника Андрія Дмитровича Горленка — Параскеву (1714–1774), яка була онукою гетьмана Данила Апостола і рідною сестрою Білгородського єпископа Йоасафа. У 1732 році Іван Квітка став валківським сотником, потім полковим обозним, брав участь у польському та кримському походах, підтримував нововведення у слобідських полках і за свої старання отримав чин полковника. Правда, не одразу після смерті батька у 1743 році, а 22 грудня 1737 року грамотою імператриці Єлизавети, і не Харківського полку, а на вакансію. Тільки у 1743 році він став полковником Ізюмського слобідського полку.

Воював із князем Микитою Трубецьким за маєток Артемівку і поступився йому. Скуповував землі у Харкові, наприклад, млин у дворян Дуніних на річці Харків у передмісті, яке згодом увійшло до міста.

Біля Успенського собору за вівтарем було поховано полковника Івана Квітку. Фото В. Горбоносова, 2022 р.

Іван Григорович Квітка вів щоденник, відомий як Літопис Квіток, до наших днів він не зберігся, але з нього робили виписки дослідники першої половини XIX століття. Завдяки його записам нам відомі окремі цікаві події, які відбувались на території Слобідської України.

У нього було восьмеро дітей, яких гаряче любив і хрестив Білгородський святий Іоасаф. Старший Микола, відомий за духовним званням Наркіс, архимандрит Курязької обителі; колезький асесор Іван продовжив сімейний літопис батька; ротмістр Харківського полку Григорій; підпрапорний Василь; підпоручник Олександр; колезький радник Федір; майор, письменник та історик Ілля; єдина донька — Марія. Помер 14 лютого 1751 року, похований біля Успенського собору міста Харкова.

Андрій Парамонов

49

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

4

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

5

ВІВТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

6

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

7

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

8

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

9

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

10

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ГРУДЕНЬ '23

Пн		4	11	18	25
Вт		5	12	19	26
Ср		6	13	20	27
Чт		7	14	21	28
Пт	1	8	15	22	29
Сб	2	9	16	23	30
Нд	3	10	17	24	31

15 грудня — День працівників суду України

Витоки сюжетів Квітки-Основ'яненка

Дослідники творчості Григорія Федоровича Квітки-Основ'яненка завжди турбувало питання: звідки він брав сюжети своїх творів? Більшість критиків доводила, що всі його твори мали реалістичний характер, тобто взяті з життя харків'ян і слобожан, які були сучасниками Квітки.

Досить згадати, що батько письменника, Федір Іванович Квітка, керував у Харкові Совісним судом, який виносив покарання або малолітнім злочинцям, або за злочини, які відбувалися з необережності, або взагалі щодо позик між сусідами чи родичами. Цей судовий орган започаткувала імператриця Катерина II, очолювали його люди відомі, шляхетні і за характером більше здатні до виправдання, ніж до покарання. Федір Квітка, будучи полковим суддею до 1765 р., зробив у Совісному суді посади спадковими для своїх синів та племінників. Тобто в родині майже весь час могли обговорювати ті чи інші судові справи, і саме звідси брав свої сюжети Квітка для своїх перших історичних анекдотів.

Його діяльність на посту Харківського повітового предводителя дворянства (1817–1829 рр.), коли він розбирався, і доволі жорстко, із дворянами, які ображали своїх батьків, неправомерно наказували своїх кріпаків та дворочиків. Перед нами у документах постає інший Квітка, який вважає, що дворянин, який чинить злочини, не має права вважатись дворянином, і робить все для його покарання.

У 1832–1840 роках Г.Ф. Квітка-Основ'яненко займає посаду совісного судді, ось тут для нього розкривається безліч сюжетів, зокрема народних. Десятки людей за місяць подають скарги, приходять зі своїми проблемами, можливо, несуттєвими та смішними, а Квітці

Афіша комедії
Квітки-
Основ'яненка
у харківському
театрі, 1835 р.

Соборна площа Харкова, праворуч —
«Присутственные места», де засідав
Григорій Квітка. Гравюра початку XIX ст.

все це доводилось слухати, вивчати, виносити рішення. Саме тут дослідникам і треба шукати сюжети історій та анекдотів Григорія Федоровича.

Наприкінці життя Квітка став головою Харківської палати карного суду, де самі злочини страшні, і покарання неминує. Ці сюжети Квітка не висвітлював у своїх творах, за натурою він романтик, якому чужі злоба, вбивства, грабіжі та то насильство. Тому наш Квітка — справжній слобожанин, чистий серцем і душею — залишив нам красиві історії кохання і слобожанського гумору.

Андрій Парамонов

50

11

12

13

14

15

16

17

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

ПОНЕДИЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

ВІТРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ГРУДЕНЬ '23

Пн	4	11	18	25
Вт	5	12	19	26
Ср	6	13	20	27
Чт	7	14	21	28
Пт	1	8	15	22
Сб	2	9	16	23
Нд	3	10	17	24
				31

Г.Ф. Квітка-Основ'яненко,
малюнок М. Башилова, 1840-ві рр.

М. Башилов зобразив уже немолодого письменника (Квітка на той час було шістдесят чотири роки). Слід звернути особливу увагу на одну деталь — масивний ланцюжок, який нібито Квітка полюбляв носити на схилі літ. Такий аксесуар існував насправді: знайомі нерідко бачили письменника «з великим прадідівським ланцюжком через усі груди, ланцюжком, із яким була пов'язана якась таємнича подія у житті його предків».

Башилов готував портрет спеціально для харківського збірника «Молодик» (1843), у якому вийшов один із Квітчиних творів — нарис «Основание Харьковова (Старинное предание)». Золотий ланцюжок фігурує в ньому як фамільна реліквія, яка, за переказом, належала засновникам роду Квіток:

«Золотая цепь... передавалась из рода в род; при разделении домов делилась на части, и у одного из потомков хранится одна из них».

О. Борзенко

Святкування 100-річчя з дня народження Г.Ф. Квітки

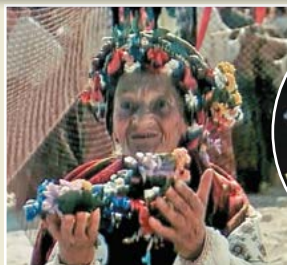
У 1878 році українське суспільство святкувало ювілей Квітки-Основ'яненка — 100-річчя з дня його народження. І як відзначав академік Дм. Багалій, природно, що ініціативу і головну роль у цих святкуваннях заняв Харків, як місто його постійного перебування і його культурно-громадської і літературної діяльності. Земське зібрання Харківського повіту ухвалило в 1878 р., в зв'язку з ювілеєм, закласти школу його імені у с. Основі з викладанням у ній садівництва. Родина Квіток подарувала для неї 4 десятини землі; селяни пожертвували матеріал для будівництва; в управі ще раніше зібраний був капітал в 2000 карбованців. Комітету, а потім повітовій управі доручено було видання творів Квітки. У пресі з'явилась біографія Квітки. Славнозвісний професор О.О. Потебня прочитав прилюдну лекцію про Квітку як українського письменника. Він підкреслив: «Скоро родою высказал мысль, что украинский народ спит не мертвым сном, а проснется, а Квитка показал, что украинский народ не спит, а в нем совершается движение...». У той же день був ювілейний обід, де заслухана телеграма від М. Костомарова. У своїх промовах під час святкування різні громадські діячі підіймали питання про боротьбу за свободу і конституцію, перетворивши захід на справжню політичну маніфестацію. Ювілей був відсвяткований також у Києві, Петербурзі, Одесі, в Галичині і став важливим етапом у боротьбі українців за свої права. І хоча видання творів Квітки, задумане в 1878 р., здійснилось тільки через десять років, можна погодитись із висловлюванням того ж Багалія: «Але найкращим пам'ятником є те, що його твори перейдуть до широких верств населення і не лише в Харкові, не лише в Слобожанщині, а й на Україні взагалі, і в Західній Україні, і в Америці, усюди, де живе український народ».

Микола Шемет
(за матеріалами публікацій 1878 р.)

51	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
18	ПОНЕДИЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
19	ВІСТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
20	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
21	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
22	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
23	СУБОТА СУБОТА SATURDAY
24	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

ГРУДЕНЬ '23						
Пн	4	11	18	25		
Вт	5	12	19	26		
Ср	6	13	20	27		
Чт	7	14	21	28		
Пт	1	8	15	22	29	
Сб	2	9	16	23	30	
Нд	3	10	17	24	31	

28 грудня — Міжнародний день кіно

Відьма, 1990 р. Кіностудія ім. О. Довженка Епізод з Марією Капніст, однією з героїнь книги-календаря «Великі земляки: рід Капністів»

Твори Квітки у кінематографі

В історії радянського кінематографа з'являлись стрічки, у яких «проривалася відчайдушна спроба їхніх творців відірватися від регламентації, нав'язаної методом соцреалізму», і створити кіно, у якому б виявлялися певні національні ознаки. Міцним підґрунтям для створення таких стрічок стали зокрема художні твори класика української літератури першої половини XIX століття — Григорія Квітки-Основ'яненка.

Одна з перших екранізацій видатного українського драматурга з'явилася в Україні у 1958 році. На кіностудії ім. О. Довженка було знято кінострічку «Сватання на Гончарівці» в жанрі водевілю. Сюжет був побудований на нескладних любовних колізіях, які розвивалися у декораціях українського села з його невід'ємними атрибутами: тинами, призьбами, садочками, гарбузами тощо. Великої принади фільму надавали словесні баталії, а також промовисті репліки персонажів, які якнайкраще презентували їхні характери.

1971 року радянський кінематограф представив кіноверсію твору Г. Квітки-Основ'яненка — музичну коме-

Сватання на Гончарівці, 1958р. Кіностудія ім. О. Довженка

дію «Шельменко-денщик». Вона стала однією з кращих комедій класичної української літератури і обійшла свого часу сцени багатьох театрів. Колись прекрасним виконавцем ролі Шельменка був славний російський актор М. Щепкін.

Сповненого містики і сокового українського гумору стала екранізація фільму «Відьма», знятого 1989 року за твором Г. Квітки-Основ'яненка «Конотопська відьма». Стрічка нагадує суміш гоголівських «Вія» та «Вечорів на хуторі біля Диканьки». Майданчиком для зйомок фільму було обрано село Озаричі у Конотопському районі Сумської області. Усі учасники згадують, що «На період зйомки озаричани жили на якомусь небаченному досі піднесенні. По селу, по подвір'ях, у клубі ходили в козацькому вбранні справжні актори кіностудії і чи не всі місцеві пенсіонери. Коли маленьке село заповнили автобуси й автомобілі, стало зрозуміло, що ці дні уйдуть в історію назавжди».

За радянських часів «Відьма» не потрапила у прокат і отримала друге життя лише через чверть століття, за часів незалежності України.

Олена Єлагіна

52

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

25

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

26

ВІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

27

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

28

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

29

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

30

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

31

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

25 грудня — Різдво
Христове (католицьке)

ГРУДЕНЬ '21

Пн	4	11	18	25
Вт	5	12	19	26
Ср	6	13	20	27
Чт	7	14	21	28
Пт	1	8	15	22
Сб	2	9	16	23
Нд	3	10	17	24
				31

Коли готувалася до друку книга-календар на 2023 рік, добігав кінця воєнний 2022 рік, який в Україні був оголошений роком Г.С. Сковороди. 17 лютого 2022 року творчий клуб «Гостинна на Дворянській» презентував загалу книгу-календар «Великі земляки: Григорій Сковорода», а напередодні ми відкрили однойменну виставку у Глухівському краєзнавчому музеї, де вона пережила окупацію путінськими варварами. 300-річчя Григорія Сковороди виставка відзначила у Верховній Раді України. Саме в ювілейну дату Великого земляка, її змогли побачити представники всіх регіонів України. З ініціативи колеги по клубу — харківського дослідника Андрія Парамонова — 2023 рік ми плануємо присвятити нашому великому земляку Григорію Квітці-Основ'яненку та, окрім книги-календаря про одного із засновників української художньої прози, організувати про нього ще й документально-художню виставку до Дня міста-героя Харкова та Дня Незалежності України. Вірю, що наші надії на краще збудуться!

З прийдешнім Новим 2024 роком у вільній Україні!

Леонід Рубаненко

Корпорація «Консалтингова група «Рубаненко і партнери»

Ю. Чигирин, 5, м. Харків, 61001, Україна

тел. / факс: (057) 728-57-27

вул. Антоновича, 13, офіс 7, м. Київ, 01004, Україна

тел. / факс: (044) 287-36-70

вул. Левітана, 118, м. Одеса, 65114, Україна

Тел. (048) 787-32-67

office-rubanenko@ukr.net

www.rubanenko.biz.ua

ТОВ
«Аудиторська
фірма
«Харків»

ЕКСПЕРТИЗА
МІКРОРЕГІОНАЛЬНА
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

БАССОНЕЛІ

ТОВ
«Українська
аудиторська
служба»

2 • 0 • 2 • 4

	СІЧЕНЬ ЯНВАРЬ JANUARY					ЛЮТИЙ ФЕВРАЛЬ FEBRUARY					БЕРЕЗЕНЬ МАРТ MARCH					КВІТЕНЬ АПРЕЛЬ APRIL						
Пн	1	8	15	22	29		5	12	19	26		4	11	18	25		1	8	15	22	29	Mo
Вт	2	9	16	23	30		6	13	20	27		5	12	19	26		2	9	16	23	30	Tu
Ср	3	10	17	24	31		7	14	21	28		6	13	20	27		3	10	17	24		We
Чт	4	11	18	25		1	8	15	22	29		7	14	21	28		4	11	18	25		Th
Пт	5	12	19	26		2	9	16	23		1	8	15	22	29		5	12	19	26		Fr
Сб	6	13	20	27		3	10	17	24		2	9	16	23	30		6	13	20	27		Sa
Нд	7	14	21	28		4	11	18	25		3	10	17	24	31		7	14	21	28		Su
	ТРАВЕНЬ МАЙ MAY					ЧЕРВЕНЬ ІЮНЬ JUNE					ЛИПЕНЬ ІЮЛЬ JULY					СЕРПЕНЬ АВГУСТ AUGUST						
Пн		6	13	20	27		3	10	17	24		1	8	15	22	29		5	12	19	26	Mo
Вт		7	14	21	28		4	11	18	25		2	9	16	23	30		6	13	20	27	Tu
Ср	1	8	15	22	29		5	12	19	26		3	10	17	24	31			7	14	21	We
Чт	2	9	16	23	30		6	13	20	27		4	11	18	25		1	8	15	22	29	Th
Пт	3	10	17	24	31		7	14	21	28		5	12	19	26		2	9	16	23	30	Fr
Сб	4	11	18	25		1	8	15	22	29		6	13	20	27		3	10	17	24	31	Sa
Нд	5	12	19	26		2	9	16	23	30		7	14	21	28		4	11	18	25		Su
	ВЕРЕСЕНЬ СЕНТЯБРЬ SEPTEMBER					ЖОВТЕНЬ ОКТАБРЬ OCTOBER					ЛИСТОПАД НОЯБРЬ NOVEMBER					ГРУДЕНЬ ДЕКАБРЬ DECEMBER						
Пн	2	9	16	23	30		7	14	21	28		4	11	18	25		2	9	16	23	30	Mo
Вт	3	10	17	24		1	8	15	22	29		5	12	19	26		3	10	17	24	31	Tu
Ср	4	11	18	25		2	9	16	23	30		6	13	20	27		4	11	18	25		We
Чт	5	12	19	26		3	10	17	24	31		7	14	21	28		5	12	19	26		Th
Пт	6	13	20	27		4	11	18	25		1	8	15	22	29		6	13	20	27		Fr
Сб	7	14	21	28		5	12	19	26		2	9	16	23	30		7	14	21	28		Sa
Нд	1	8	15	22	29		6	13	20	27		3	10	17	24		1	8	15	22	29	Su

Авторський колектив

1. Абраменко Лариса
2. Горбоносов Вячеслав
3. Дикань Филип
4. Долженко Олена
5. Єлагіна Олена
6. Ігошина Тетяна
7. Коваль Олег
8. Кононенко Ірина
9. Корнющенко Маргарита
10. Красиков Михайло
11. Лопатько Володимир
12. Лосієвський Ігор
13. Маслов Євген
14. Можейко Інна
15. Морозко Любов
16. Оглоблін Володимир
17. Петухова Олена
18. Победіна Анна
19. Парамонов Андрій
20. Різниченко Ольга
21. Рубаненко Леонід
22. Рубаненко Людмила
23. Скіп Володимир
24. Ткаченко Олександр
25. Холоша Тамара
26. Шевцов Ігор
27. Шемет Микола

На першій сторінці:
Портрет Г.Ф. Квітки зі статутом
Інституту шляхетних дівчат
у руці. Невідомий автор,
1810-ті рр.

© Корпорація «Консалтингова
група «Рубаненко і партнери», 2022
© «Майстерня Скіп!в», дизайн, 2022
ФОП Рубашкін Д. Ю.
вул. Маршала Бажанова, 28
м. Харків, 61002, Україна
Свідоцтво суб'єкта видавничої
справи ДК N 6157 від 25.04.2018 р.
ISBN 978-617-8001-07-0